

หมดเลย เพราะฉะนั้นดิฉันบางทีก็มีความเห็นว่า ญาติบางคนอื่นที่เราคิดว่าจะมีประโยชน์ได้กันแล้วจะมีประโยชน์คนกลับไม่ฟัง อันนี้ก็ไม่ว่าจะเข้าใจเหมือนกันนะคะ เพราะฉะนั้น การเลือกเรื่องจึงสำคัญมาก

เท่าที่ดิฉันเห็นจากการได้วาทีครั้งต่าง ๆ มา เมื่อเลือกเรื่องเสร็จแล้ว พอผู้ใดมาถึงผู้จัดก็ต้องเลี้ยงน้ำเลี้ยงทานิดหน่อย เพราะว่าเหนื่อยมาร้อนนักก็จะพูดไม่ค่อยได้ดี ก็เห็นทำกันอย่างนั้นแหละทุกคณะ ทีนี้ ทางฝ่ายผู้จัดนั้นอีกอย่างหนึ่ง คือ การนัดหมาย การได้วาทีบางทีแปลกแปลก นัดหมายนี้ไม่แน่ บางทีมานัดหมายว่าให้ได้เรื่องนั้นนะ แล้วอีกสามวันบอกเปลี่ยนเสียแล้วละ คือ ว่าเราเตรียมใจเอาไว้ว่าจะไปเป็นฝ่ายเสนอ อ้าวกลายเป็นฝ่ายค้านไปได้ อย่างนี้เป็นต้นคือ การนัดหมายนี้ผู้จัดต้องเอาให้แน่นเลย เพราะว่าดิฉันบอกแล้วว่าการได้วาทีที่ดิฉันควรจะได้มีการเตรียมดักทางโน้น ดักทางนี้ไว้บ้าง ผู้จัดจะต้องบอกให้ผู้ที่ได้วาทีให้เข้าใจญาติให้ดี เพราะว่าญาติเป็นเช่นนั้น หรือให้ลงไปเลยว่าเป็นเช่นนั้น หรือบางทีญาติบางคนญาติให้ไปแล้วยังไม่เข้าใจก็มีค่ะ ต้องพยายามทำให้ผู้ใดนี้เข้าใจให้ได้

แล้วเรื่องจัดวันอีกอย่างหนึ่ง ถ้าเผื่อจะมีการได้วาทีวันไหนเป็นวันนั้นเลย เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาเนี่ยยุ่งเหลือเกิน เท่าที่เห็นมาจากหลาย ๆ ครั้งนะคะ

ที่สำคัญที่สุดในการได้วาทีทางฝ่ายผู้จัดก็คือ การจัดลำดับผู้ได้ การจัดลำดับผู้ได้ที่ดิฉันเห็นมา และเป็นตัวอย่างที่โจ่งแจ้งที่สุด คือเมื่อคุณคึกฤทธิ์ท่านได้วาทีครั้งหนึ่ง ไม่จัดให้ท่านเป็นคนสุดท้ายนะคะ เพราะการได้วาทีนี้ พอเวลาพูดถึงคนสุดท้ายนะคะ แล้วมักจะมิดท่านก็ไม่ใช่คนสุดท้ายที่จะขึ้นได้ พอคุณคึกฤทธิ์ท่านได้เสร็จคนฟังกลับทั้งหอประชุมเลยพวกหัวหน้าฝ่ายค้านขึ้นมาสรุปให้หอประชุมเปล่า ๆ ฟัง อย่างนี้เป็นต้น การจัดลำดับนี้สำคัญมากหรือว่า ผู้จัดไม่ควรจะรู้ฝีมือผู้ได้เหมือนกัน จะเอาใครก่อนใครหลัง โดยมากคนได้ดิฉัน เขามักจะให้เป็นคนพูดก่อนบ้าง คนพูดหลังบ้าง ไว้คัดท้าย คนคัดท้ายให้ดี ๆ โดยมากเขามีหลักกันอย่างนั้น การจัดลำดับนี้สำคัญมากจัดไม่ดีก็ทำความเสียกำลังใจให้แก่ผู้พูดเป็นอันมาก

อีกอย่างหนึ่ง คือ การพูดนี้ต้องตรงเวลา นี่ทางฝ่ายผู้จัดนะคะ ซึ่งดิฉันไม่เคยเห็นคณะไหนจัดได้ตรงเวลาเลย

ทีนี้ เรื่องเสียง มีการได้วาทีครั้งหนึ่ง ผู้ใดนี่นะมาหมดแล้วปรากฏว่า โรงไฟฟ้าใหญ่ดับไปสองชั่วโมง ไฟฟ้าก็ไม่มี พูดก็ไม่ได้ คอยกันนาน ครั้นจะกลับคนซื้อตัวเต็มไปหมดเลยกลับก็ไม่ได้ คนฟังก็เลยมามองคนได้ นั่งให้มองอยู่บนเวทีนั้นนะคะ จะทำอะไรกันก็ทำไม่ได้กว่าจะได้ได้ 6 โมงกว่า คราวนี้เลยเกิดการวุ่นวายกันใหญ่เลย เพราะว่าคนฟังได้วาทีสมัยนี้

ผู้ใหญ่เขาไม่ค่อยฟังคะ เด็ก ๆ ทั้งนั้น เด็กผู้หญิงก็กลับบ้านลำบาก เพราะฉะนั้น ฟังได้สองสามคำก็ต้องรีบกลับบ้านยุ่งกันไปใหญ่เลย เรื่องเสียงการไฟฟ้าคะ เป็นอย่างนั้นคะ

แล้วต่อไปเรื่อง — ถ้าเผื่ออยากจะเป็นการจัดรายการ เพื่อการหาเงิน แล้วนำไปทำบุญอะไรอย่างนั้น เรื่อง *โฆษณาต้องมีด้วย* พูดถึงเรื่องการจัดที่นั่ง การจัดที่นั่งที่ไต่วามีหลายคณะ จัดผิดแผนกแตกต่างกันไป โดยมากผู้จัดมักจะเป็นผู้ชายจัด มักจะมองข้ามของเล็ก ๆ ไปเป็นต้นว่า ผู้หญิงผู้ชายได้คนละข้างอย่างนี้ แล้วก็ใช้โต๊ะเปิด ๆ อย่างนี้ผู้ได้ฝ่ายหญิง ก็ต้องนั่งระวังตัวเป็นอันมาก ไม่ทันฟังว่าอีกฝ่ายหนึ่งเขาจะว่าอะไร ควรจะมีผ้าหรืออะไรปิดให้เรียบร้อยอย่างนั้น มันก็จะสบายใจกว่า อันนี้เป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ นี่เป็นเรื่องที่ความจริงดิฉันไม่ตั้งใจพูดถึงว่า อ้ายเหตุการณ์ที่เห็นนี่คะ แล้วเกิดความไม่สบายใจ ซึ่งผู้จัดนี้จะช่วยได้ ประเดี๋ยวคุณศีกฤทธิ์ ท่านก็จะว่าดิฉันเป็นตลกที่ไม่สู้จะสุขภาพให้ท่านฟัง อันนี้เป็นอย่างนั้นจริง ๆ ถ้าเผื่อเกิดความไม่สะดวกแก่ผู้ใดก็เกิดบ่นกัน ผู้ไต่วามีฝ่ายหญิงนี่บ่นกันมาก

ที่นี่ *เรื่องป้ายที่วางข้างหน้าอีกหน่อย บางคนก็ถือ บางคนก็ไม่ถือ บางทีก็สะกดผิดสะกดถูก* คนชื่ออย่าง ไปเรียกเขาอีกอย่างก็มี เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งนั้นคะ เพราะว่าผู้ไต่บางคนก็งอน บางคนก็ไม่งอน บางคนก็ยิ้มได้เรื่อยเชียว บางคนเขาโกรธจริง ๆ บางคนเขาบ่นใหญ่ก็มี ของเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งนั้น

ข้อสำคัญบางคณะจัดแล้วคนฟังก็ยังไม่รู้เลย คนที่จะมาฟังไม่รู้ว่าซื้อตั๋วที่ไหน อะไรอย่างนั้น

พูดถึงท่านประธานในการไต่เท่าที่ดิฉันได้เคยพบมา เห็นข้อบกพร่อง ก็คือว่าท่านประธานนั้นมาได้เสียเอง เป็นทั้งฝ่ายเสนอ ฝ่ายค้านเสร็จในตัวตั้ง 2 นาที ก็มี ครั้งหนึ่งประธานไต่วาก็ขึ้นมาได้เสียเองพูดดักไว้หมดเลย คนที่จะขึ้นมาได้หน้าแห่งไปตาม ๆ กัน เพราะว่าท่านประธานพูดเสียหมดแล้วนี่ อย่างนี้ก็เคยเห็นนะคะ *นี่เป็นฝ่ายบกพร่องและไม่บกพร่องของผู้จัด*

ต่อไปดิฉันอยากจะพูดถึงผู้พูด ผู้พูดบางคนรับพูดโดยไม่เข้าใจยุติติให้แน่ เพราะฉะนั้น การไต่วาก็ที่เราจะเห็นว่า ถึงแม้แต่ตัวดิฉันเอง บางทีก็พลาดเหมือนกัน นี่ก็ว่าเข้าใจยุติติแล้ว ความจริงไม่เข้าใจพูดไปคนละทางสองทาง ก็เพราะว่าไม่เข้าใจจริง ๆ เพราะฉะนั้น ดิฉันว่าอย่าเอาอย่างดิฉัน *ถ้าเผื่อจะรับจะพูดอะไรก็ให้เข้าใจยุติติแน่ ๆ ถึงแม้ว่าจะเข้าใจแล้วถามผู้จัดเขาให้แน่ว่ามันยังงัยกันแน่* นี่เป็นข้อบกพร่องที่เกิดมากในเรื่องการไต่วาก็แล้วที่อ่านพบแต่หนังสือคนเขาวิพากษ์วิจารณ์

อีกเรื่องหนึ่ง คือ *นักไต่วาก็สมัยใหม่นี้ชอบเอาเรื่องส่วนตัวมาพูด* ประวัติส่วนตัวเกี่ยวกับทางครอบครัวอะไรต่ออะไรมาพูดแล้วบางคนยิ่งกว่านั้น เอาความพิการของฝ่ายตรงกัน

ข้ามขึ้นมาจากระโนแนกันหมดเลยละ อย่างนั้นก็มี อันนี้ถือว่าเป็นความบกพร่องในทางผู้พูด สมัยนี้ การได้วาที่นั่น ถ้าเผื่อจะสังเกตดูให้ดี ผู้ฟังมักจะเป็นนักเรียน แล้วก็ผู้หญิง ฟังมาก ดิฉันดู ๆ ผู้ชายกลับฟังได้วาที่น้อย เพราะฉะนั้น การที่จะติดตลกนี้ บางท่านที่ผู้ฟัง เป็นเด็กผู้ชาย ก็มักจะฮาได้ แต่ผู้ฟังที่เป็นผู้หญิง ทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ มักจะฮาไม่ค่อยออกและ รู้สึกขบใจท่านผู้ฟังที่เป็นผู้หญิง ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ว่าฟังเป็น ถ้าเผื่อว่าไม่ช่วยฮา ไม่เป็นการสนับสนุนให้ผู้พูดไปกฮาแบบนั้นต่อไป บางทีการให้ตัวอย่างในการได้วาของผู้พูด บางทีก็ไม่ตรงกัน บางทีเขาให้ผิดคิดว่า สมมุติว่า รักเดียวดีกว่าหลายรัก บางท่านได้ไปได้มาก กลายเป็นเมียหลวงดีกว่าเมียน้อย อะไรคล้าย ๆ อย่างนั้น คือ มันไม่ตรง ยกตัวอย่างไม่ตรง บางท่านก็ขึ้นมา เตรียมมาอย่างหนึ่ง แล้วอีกฝ่ายหนึ่งเขาไม่ยกพูดอย่างที่เรเตรียมก็ เลยพูดไม่ได้ เหมือนยังกะเก็งข้อสอบเหมือนกัน ถ้าเผื่อครูไม่ถามข้อสอบอันนั้นก็ตอบไม่ได้ แม้ว่าเราเตรียมมาแล้ว มันไม่ตรงกันละ นี่ที่เห็นเป็นข้อบกพร่อง ถึงแม้ตัวดิฉันเองก็เคยบกพร่อง อย่างนั้นมา

นี่ก็เกิดความถูกผู้ฟังอีกอย่าง ดิฉันว่า *ผู้ฟังการได้วาที่สมัยนี้ถูกไม่ได้เลยเป็นความจริง* แต่ก่อนนี้เมื่อหลาย ๆ ปีก่อนนี้ รู้สึกว่าการติดตลกประเภทนี้ไม่สู้สุภาพนี้ได้ฮา แต่สมัยนี้อย่า ถูกผู้ฟังเป็นอันขาด ดิฉันเห็นตลกนั้นต้องดำเนินไปหลายครั้งหลายหน และทำให้ผู้พูดนี้ต้อง ทบทวนอีกทีหนึ่ง นึกว่าผู้ฟัง ฟังไม่ถนัด แท้ ๆ เปล่าหรอก ฟังถนัดแล้วแต่ไม่ยอมขันด้วย อย่างนี้ก็มี หรือบางทีผู้พูดขึ้นมาพูดนึกว่าตลกแล้ว ได้ฮาที่แล้ว นึกว่าพูดอีกที่ซ้ำอีกที่จะได้ ฮาอีกที ผู้ฟังก็เฉย ๆ ดิฉันเห็นว่าอันนี้ผู้ฟังเก่งมาก

นอกจากนี้การพูดเขามีเวลาให้ผู้พูด บางคนก็พูดเกินไป *ดิฉันว่าผู้ที่พูดไม่ครบเวลานั้น มีความผิดน้อยกว่าผู้ที่พูดจนเกินเวลา* และผู้ที่พูดมีความผิดมากที่สุดก็คือพูดจนเกินเวลาแล้วยัง ไม่ได้เรื่อง คือวกไปเวียนมาจนไม่ได้เรื่อง เวียนศีรษะกันหมดเลย

นี่อีกอันหนึ่งที่ดิฉันอยากจะพูดถึงความบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกชนิดหนึ่งนะคะ คือผู้พูดนี้บางทีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้วาที่ในหอประชุมของมหาวิทยาลัยนี้ เรื่องเสียงนี้ แปลกมาก ถ้าเผื่อแบ่งผู้พูดนี้ออกเป็นสองฝ่ายนั่งทางโน้นทางนี้ละก็ โดยมากใครที่ไปพูด พวกที่นั่งคอยที่จะพูดนี้ไม่ค่อยได้ยินหรอกคะว่า ใครไปพูดว่าอะไร อันนี้เป็นความจริงที่สุด ดิฉันก็ไม่ทราบว่าเขาจะแก้กันได้อย่างไร แล้วก็พอเสร็จแล้วจะเห็นว่าการได้วาที่ในหอประชุม นี้ผิดกับที่อื่นอยู่นิดหนึ่ง บางทีผู้ที่โต้ตอบนี้เลยไม่รู้ว่าจะพูดอะไร เพราะไม่ทราบไม่ได้ยินว่า อีกฝ่ายหนึ่งพูดว่าอะไร ขึ้นไปก็เลยจะไปตามเรื่องนึกว่าเขาพูดอย่างนั้น มันก็เลยกลายเป็น เรื่องไม่แก้ อันนี้เป็นข้อผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งผู้พูดก็ไม่ทราบว่าจะช่วยตัวเองได้อย่างไร

ดิฉันขอพูดถึงผู้ฟังสักนิดนะคะอย่างที่ดิฉันเรียนแล้วว่า ผู้ฟังสมัยหลังนี้อาจจะฟังได้วาที่ที่ไร้สาระมานานหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ เลยฟังเก่งขึ้น อันนี้แหละคะจะได้เป็นที่ฟังของผู้พูด ถ้าฟังเก่งแล้ว อีกหน่อยผู้พูดก็จะได้ที่ฟังแก่ตัวเองได้ ท่านผู้ฟังสมัยนี้ถ้าเผื่อมีการตัดสินกัน ดิฉันสังเกตดู ถ้าเผื่อผู้ตัดสินอะไร ผู้ชายจะเป็นฝ่ายขาดทุนละก็ ถ้าเผื่อการตัดสินนี้ ต้องมีการปรับมือ ผู้ชายไม่ปรับมือ ไม่ได้ดูที่การพูด ถ้าผู้ตัดสินได้ผู้ชายเป็นฝ่ายได้กำไรละก็ แหมปรับมือดังเชียว

ส่วนผู้หญิงที่ฟังจะได้มากได้น้อยก็ปรับอย่างนั้นคะ มือเล็ก ๆ แรงก็น้อยหน่อยดบก็ ค่อยหน่อยหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าเผื่อแบ่งการได้วาที่เป็นหญิงหนึ่งชายฝ่ายหนึ่ง แล้วผู้หญิงพูดให้ผู้หญิง ผู้ชายพูดให้ผู้ชายละก็ เวลาตัดสินผู้ชายชนะวันยังค่ำเลย อันนี้เป็นเรื่องสังเกตของดิฉัน เห็นจะพูดมามากแล้วคะ

พ.ต.ต.ประสัดต์ ปันยารชุน

ท่านก็ได้ฟังคำบรรยายเรื่องความบกพร่องของการจัด การได้การฟังมาแล้วนะคะครับ ประเด็นที่ยังค้างอยู่ที่คุณเสถียรยังไม่ได้ให้ความเห็น คือคิดว่าสมควรจะให้ความเห็นได้ คือในแง่ที่ว่าคุณชายคึกฤทธิ์ก็ได้บอกมาแล้วว่าได้วาที่นี้ แต่เริ่มแรกก็เรียกว่าเหลวเป๋วมาตลอด แล้วเรื่องนี้ก็มีหลายประการที่คุณเสถียร พันธรังษี ก็ยืนยัน

ขณะนี้เราก็ได้ฟังคุณเต็มศิริมาประมวลความบกพร่องต่าง ๆ ของการได้วาที่ในปัจจุบันนี้ เรื่องนี้พอจะเปรียบเทียบให้ทรงชนะเกี่ยวกับการได้วาที่สมัยนี้กับรุ่นโบราณได้ไหมครับ เชิญครับ

นายสถิตย์ เสมานิล

ผมรับรองตามถ้อยคำที่คุณคึกฤทธิ์ได้กล่าวไปแล้วว่า การได้วาที่ที่เป็นมานี้เหลวตั้งแต่ หัวตลอดหางถึงกลางตลอดตัวอะไรนั่น แต่ถ้าจะถามว่าตอนไหนเหลวน้อย ผมก็ให้ความเห็น ว่าตั้งแต่ตอนต้น สมัยเมื่อคำว่าได้วาที่ยังไม่ได้เข้ามาใช้เมื่อยังเรียกสักวาที่ปรวาทอยู่ เหลวน้อยกว่า

อนึ่ง ท่านที่เป็นนักศึกษาทั้งหลาย น่าจะนึกถึงคำว่าวาที่อยู่สักหน่อย ถ้ายังไม่ได้นึก ผมก็ขอเสนอให้ช่วยกันนึกว่า วาที่นี้ ตามคำความหมายแปลว่าผู้พูด เมื่อได้วาที่ก็รู้สึกว่าจะไม่ได้ความ ผมรักที่จะใช้คำที่มีบางสถานที่เคยใช้กันว่าได้คารม เพราะว่าในการโต้แย้งนี้ เอาคารมขึ้นมาใช้ ผูกคารมขึ้นมาใช้ เป็นสำคัญ หรือถ้าหากว่ายังไม่ชอบได้คารมจะใช้ว่า ตีฝีปากก็เห็นจะได้

ความบกพร่องในการโต้วาที ผมจะขออธิบายเพิ่มเติมไปอีกสักหน่อยว่า สาเหตุที่มัน เหลวตลอดตัว ก็เป็นตามที่คุณศีกฤทธิได้บรรยายมาแล้วว่า ด้วยความประสงค์ที่จะหัดให้ ประชาชนได้รู้จักประชาธิปไตยโดยฝึกการพูด ก็ประกาศรับสมัครผู้โต้วาทีขึ้นมา รับสมัคร การโต้วาทีขึ้น มีการโต้วาทีแข่งขัน และผู้สมัครนั้นบางที่พูดไปยังไม่สู้จะชัด ก็เข้าไปสมัคร แล้วก็ทำได้ การโต้วาทีนั้นมันก็ย่อมจะเป็นไปตามลำดับขั้นของผู้โต้วาที ในขณะที่ได้บางรายร้องเพลง ประกอบการโต้วาที บางรายเอารูปภาพไปแสดง บางรายเมื่อพูดถึงไม้เรียวเอาไม้เรียวไปแสดง เมื่อเป็นเช่นนั้น ใครทำอะไรจะแน่นหนาได้มาก ก็เห็นจะเป็นแบบอย่างที่ทำให้ผู้โต้วาทีหลัง ๆ เอาอย่าง ต่อไป ก็เลยไปกษากันใหญ่ เอากันไปจนกระทั่งว่า แม้ในญัตติที่เป็นธรรมที่ว่า ทำดีได้ดี ทำ ชั่วได้ชั่ว ฝ่ายที่ทำชั่วได้ดีเป็นฝ่ายชนะได้ เพราะความโปกฮา ทั้งนี้ก็เห็นจะเป็นด้วย ที่ว่า ชนะนี้ สมัยนั้น ท่านไม่ได้เอาเสียงปรบมือ เขาใช้วิธีนับคะแนนกัน ไม่ใช่เอาเสียงปรบมือ พอ ปรบมือกันทั้งสองฝ่าย ประธานโต้วาทีก็วินิจฉัยว่า ขอแสดงว่าเสมอกันไม่ใช่อย่างนั้น ฝ่าย หนึ่งเอาจากผู้ฟังแจกบัตรลงคะแนน ผู้ใดเห็นควรสนับสนุนแก่ฝ่ายเสนอ ฝ่ายเสนอฝ่ายค้านลงบัตร มาสนับสนุน ก็มีกรรมการอีกคณะหนึ่งซึ่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิที่พออยู่ไปฟังการโต้วาทีในวันนั้น ผลก็เป็นอันว่า ถ้าหากว่าคะแนน เอา ขอโทษดูเหมือนจะตกไปอย่างหนึ่ง ดูเหมือนมี หนังสือ พิมพ์ด้วยอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นผู้แทนของหนังสือพิมพ์ไปเป็นกรรมการให้รวมคะแนนด้วย คะแนนจึงเป็น สามฝ่าย บางทีผู้ชนะฝ่ายประชาชนแล้ว อาจจะมาแพ้ทางฝ่ายกรรมการ และฝ่ายหนังสือพิมพ์ ก็ได้ ประชาชนไม่ใช่ของสำคัญ เพราะเป็นเสียงถึงสามฝ่าย เมื่อเป็นเช่นนั้น การโต้วาทีมัน จึงหย่าเปมาอย่างที่คุณศีกฤทธิได้กล่าวไว้ว่า มันประกอบด้วยเรื่องล้วนแต่ไร้สาระ

อีกประการหนึ่ง ลักษณะการโต้วาทีนั้น ผู้โต้วาทีส่วนมากในสมัยโน้นนะครับ มักเป็นตัว พวกจำพวกที่มีไปปนอนอยู่หลายคน และพวกนี้วันไหนมีชื่อคนนี้เข้าไป ผู้ฟังก็หนาแน่น และ ก็ได้เสียงฮาดกชอบกันหลาย ๆ ครั้ง บางทีพอหมดคู่นี้แล้ว คู่ต่อไปยังไม่ขึ้น คนก็ร่อยหรอ ออกกันไปเสียเป็นอันมาก ด้วยเหตุที่ความโปกฮาเกิดขึ้นในหมู่ผู้ฟัง การโต้วาทีนี้ ผมเข้าใจว่า เป็นมูลเหตุหนึ่งที่น่าได้พยายามใช้วาทะของตัวให้เป็นไปในเชิงโปกฮา สาระในการโต้วาทีก็ ยิ่งหมดไป ผมเห็นอย่างนี้ครับ

พ.ต.ต.ประสัจด์ ปันยารชุน

ก็เป็นอันว่าท่านผู้มีเกียรติได้ฟัง ภาพซึ่งคุณเสถียรได้ระลึกย้อนหลังเมื่อสมัยก่อนการ โต้วาทีเขาเป็นอย่างไร ผมคิดว่าถ้าเราจะประมวลความเห็นของท่านผู้อภิปรายทั้งสี่ท่านนี้ก็คง จะจับใจความได้ว่า การโต้วาทีนั้นนะ ยังมีส่วนบกพร่องอีกมาก แต่ถ้าเราจะยุติการอภิปราย

เพียงแค่นี้ ผมก็เชื่อว่าท่านผู้ฟังทั้งหลายก็คงจะเห็นว่า มันยังไม่จบเรื่อง คือ ในเมื่อเราได้ วิจารณ์ไปแล้ววิพากษ์ไปแล้วนี้ มันน่าจะให้ผู้อภิปรายแต่ละท่านออกความเห็นสั้น ๆ ว่าถึง อย่างไรก็ตามการโต้วาที่ในเมืองไทยนี้ ไม่ใช่ว่าพออภิปรายคร่าวนี้เสร็จไปแล้วก็จะเลิกการโต้วาที่ กันเลย อันนี้ไม่ใช่ การโต้วาที่ก็ยังมียู่ แล้วบางสิ่งบางอย่างที่มันนอกเหนืออำนาจของเรา คือว่าผู้จัดหรือว่าผู้ไต่เน่ เราอย่าไปพูดถึงนั้นเป็นเรื่องช่วยไม่ได้ แต่ในสิ่งที่เราจะช่วยกันได้ใน ฐานะผู้จัดหรือว่าผู้ไต่เน่ จะมีทางอะไรไหมครับ ที่ท่านผู้อภิปรายแต่ละท่านนั้นน่าจะชี้แนะแนะนำ ปรึบปรุ้งให้มันดีขึ้นในทรรศนะของท่าน เท่าที่ผู้ไต่เน่และผู้จัดจะทำได้ภายในอำนาจของตัวเอง อันนี้ ผมขอเชิญคุณคึกฤทธิ์ ปราโมช ครับ

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ขึ้นต้นผมก็ต้องขอแก้ความเข้าใจผิดก่อนครับ เพราะเหตุว่าความจริงผมไม่ได้เจตนา บอกว่า คุณเต็มศิริเป็นจำอวดหรือครับ ความจริงที่พูดไปด้วยความนับถือครับ เพราะเหตุ ผมอยากพูดแต่เพียงว่า คุณเต็มศิริเป็นสุภาพสตรีที่มีความกล้าหาญพอที่จะโต้กับคนที่แม้ บางครั้งจะหยาบคายหรือบางครั้งก็นอกเรื่องนอกราว แต่ก็สู้ได้ด้วยเหตุผล และก็เมื่อหยาบ คายมา ก็พร้อมที่จะข่มได้ด้วยวาทะของคุณเต็มศิริ นี่เป็นการแสดงความสามารถ แต่ขณะเดียว กันผมก็อยากจะเตือนคุณเต็มศิริ และท่านทั้งหลายที่คิดจะไปโต้วาที่กับเขาต่อไป ก็การที่ เราไปโต้วาที่ ถึงแม้ว่าเราจะรู้หลักของการโต้วาที่ และใช้เหตุผลอย่างไรก็ตาม แต่ถ้าหากว่า เราไปโต้วาที่จนเกิดว่ามีคนชอบขึ้นมาแล้ว ในที่สุดคนเขาก็จะเห็นว่าเราเป็นจำอวด นี่ผมพูด จากประสบการณ์ส่วนตัว เพราะได้ไปโต้มาในที่สุดก็มีผู้เอาชื่อผมไปประกาศว่า ผมจะไป ประการมกับจำอวดที่สวนลุมพินี นี่ก็เห็นอยู่แล้วว่ามันเป็นไปได้เพราะเขาตีราคาเราแค่นั้น เพราะฉะนั้นคุณเต็มศิริก็อย่าประมาทนัก เพราะว่าจะโดนไปเล่นลำตัดกับชูศรี หรือว่าอะไร ผมก็ไม่ทราบสักวันหนึ่ง แต่ว่าอย่างไรก็ตามที่ท่านผู้อภิปรายได้กล่าวมา ในเรื่องข้อบกพร่อง ต่าง ๆ ก็เป็นรายละเอียดซึ่งผมก็เห็นด้วย

ทีนี้ผมจะกล่าวหน่อยว่า *ที่ผมว่าโต้วาที่มันเหลวแหลกนะ ผมว่าเหลวแหลกตั้งแต่เริ่มใช้ ศัพท์ว่าโต้วาที่กันตลอดมา เพราะว่ามันเป็นศัพท์ที่ผิด มันทำให้มันน้ำหนัก ไปอยู่ที่วาทะเท่านั้น แต่ ก่อนนี้ท่านใช้ว่าสักวาที่ปรวาที่ แปลว่าความเห็นสองอย่างที่ขัดกัน อย่างนี้คนจับจุดได้ว่าเขาพูด กันอยู่เรื่องอะไร แต่เมื่อมาเรียกเสียว่าโต้วาที่ หรือแม้จะเรียกว่าโต้คารม ประการม มันก็เรื่อง ของการเล่นลิ้น การตีฝีปากเท่านั้นเอง เหตุผลมันหายไป วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการโต้วาที่ มันหายไปถ้าหากว่าจะแก้ เราก็ควรแก้ในเรื่องนั้น ทีนี้เมื่อจะแก้ในเรื่องเช่นนั้นแล้ว *เราก็คควร**

จะตั้งญาติให้มัน เป็นญาติที่คนฟังจะต้องคิด เอาละสมมุติว่า เหตุการณ์บ้านเมืองไม่อำนวย จะให้เราพูดถึงเรื่องกิจการบ้านเมืองได้โดยสะดวก แต่ก็ยังมีปัญหาอื่นที่เกี่ยวกับชีวิตของคนทั่ว ๆ ไป ซึ่งทุกคนจะต้องประสบกับปัญหานั้น และควรจะนำเอามาเป็นการโต้ว่าที่มากกว่า ยกตัวอย่างเช่น ที่คุณสถิติได้พูดมา คือ ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วนี่อย่างนี้ นี่เป็นหลักธรรมะของศาสนาพุทธ ทุกวันนี้คนจำนวนไม่น้อยที่เริ่มจะตั้งปัญหาถามตัวเอง และถามคนอื่นว่า หลักนั้นยังใช้ไม่ได้หรือไม่ ถ้าทำดีมันได้ดีจริงหรือไม่ ทำชั่วบางที่มันไม่ได้ชั่วแต่มันได้ดีอย่างนี้ คนที่ไม่ได้พิจารณาสิ่งซึ่งกำลังเกิดปัญหาทางจิตใจกำลังไล่ตามกันอยู่ บางคนก็ซักจะเสื่อมศรัทธาลงไปในศาสนา ที่ได้สอนกันมาตั้งหลายพันปี เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ถ้าหากว่าเราตั้งญาติอย่างนี้ ผมก็คิดว่าจะไม่เป็นภัยอันตรายอะไรนัก แล้วก็มีผู้ที่ได้ก็อาจจะได้มีโอกาสที่ได้ตอบปัญหาต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งคนกำลังสงสัยกันใจกันอยู่ แล้วมันก็จะได้เป็นประโยชน์บ้างไม่มากก็น้อย ถ้าหากว่าญาติเราเป็น ไปได้ในรูปนี้ แทนที่จะตั้งญาติเหลว ๆ ไหล ๆ เพื่อจะโต้ว่าที่กันสนุก ๆ แล้ว ผมก็เข้าใจว่าการโต้ว่าที่มันอาจจะดีขึ้น

ประการที่สองก็คือผู้ที่มาโต้ ผมเห็นด้วยกันคุณเต็มศิริที่ว่า การโต้ว่าที่นั่น ผู้ใดควรจะ ต้องเข้าใจญาติ และยิ่งกว่านั้นถ้าหากว่ามีเวลาสั้นกว่าเหตุผลต่าง ๆ มาสนับสนุนสิ่งที่ตนจะต้องพูด ไม่ว่าตนจะต้องอยู่ฝ่ายค้าน หรือฝ่ายเสนอ ก็จะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น แต่ที่นี้การโต้ว่าที่ในเมืองไทย เราเนี่ย รู้สึกว่าจะจำกัดตัวบุคคล ถ้าใครไปโต้ว่าที่แล้วเกิดมีแฟนมาก คือ ถ้าประกาศชื่อไปแล้วมีคนฟังมากแล้วละก็ คนนั้นได้รับเชิญให้ไปโต้ว่าที่ทุกวัน หลีกเสี่ยงก็ไม่ได้ เพราะเมืองไทยเราเป็นเมืองเล็ก คนที่มาเชิญถ้าไม่ใช่ญาติก็เป็นมิตร ไม่ใช่มิตรก็เป็นศิษย์ ไม่ใช่ศิษย์ก็เป็นอาจารย์ของผู้ที่ถูกเชิญนั่นเอง ไม่มีทางที่จะปฏิเสธได้ อย่างผมเองก็เป็นตัวอย่างได้ประสบมาแล้ว ทุกวันนี้ก็นั่งแต่ถูกเชิญไปทำกิจการต่าง ๆ ไปเล่นโยน ไปเล่นละคร ไปออกโทรทัศน์ ไปเล่นวิทยุ ไปโต้ว่าที่ ไปอภิปรายปัญหา แล้วคนที่มาเชิญก็โดยมากเป็นผู้ที่เราปฏิเสธไม่ได้ เพราะเหตุผลทางสังคมบังคับอยู่ เมื่อจำเป็นจำใจต้องรับเชิญเช่นนี้ เวลาที่จะใช้ประกอบกิจการทำมาหากินก็ต้องมีเวลามันก็เป็นอันว่าไม่มีเวลาที่จะเตรียมหรือคิดอ่านมากนักก่อนที่จะมีการโต้ว่าที่ เพราะเป็นเรื่องของการกระชั้นชิด ต้องได้บ่อย ๆ ต้องไปโน้มนามัน นี่ก็ทำให้การโต้ว่าที่โดยผู้พูดนั้นหละหลวมลงไปได้มาก บางทีก็มาคิดเหตุผลกันเอาตั้ง ๆ ง่าย ๆ ในระหว่างที่ได้มันเอง ไม่ได้เตรียมนึกคิดอะไรมาก่อน บางทีก็สักแต่ว่ามาเป็นฝ่ายค้าน ยิ่งสะดวก เพราะมาแก้ฝ่ายเสนอเท่านั้น ฝ่ายเสนอพูดอะไรมา เราก็ลุกขึ้นหักล้างว่าไม่จริง โดยที่ไม่จำเป็นจะต้องมีอะไรมาทดแทนที่บอกว่าไม่จริงนั้นก็ได้อ คือหักล้างเขาไปแล้วไม่ต้องตั้งอะไรขึ้นมาใหม่

บอกแต่เพียงว่าไม่จริง ไม่สมเหตุผล เฮฮาไปมันก็หมดเรื่องกันไป อย่างนี้ก็เป็น การได้วาทีที่ค่อนข้างจะหละหลวม แต่ *ผมเห็นว่าสาเหตุสำคัญนั้นอยู่ที่การเก็บเงินนั่นเอง* คุณเต็มศิริก็ได้พูดมามากถึงอุปสรรคต่าง ๆ ทำอย่างนั้นแล้วคนไม่ฟัง ทำอย่างนี้คนไม่พอใจ ทำอย่างโน้นคนจะไม่มา ในที่สุดก็สรุปแล้วก็แปลว่าจะเก็บสตางค์ได้น้อย *นี่เรื่องนี้ผมออกจะหนักใจเพราะเหตุว่าเท่าที่ได้เห็นมาในที่อื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ศึกษา การได้วาทีนั้นก็มักมีวัตถุประสงค์อื่นนอกจากการเก็บสตางค์* ถ้าหากว่าจะเป็นการบำรุงการกุศล คนที่เขามาเขาก็มาเพื่อจะบำรุงการกุศล การที่มาฟังการได้วาทีคล้าย ๆ กับว่ามันเป็นผลพลอยได้ที่คนบริจาคกระทำ ทำให้คนที่บริจาคเงินร่วมการกุศลเดียวกันนั้นได้มาพบปะกัน ได้มาชุมนุมกันให้เห็นกันว่ามีคนมากคนน้อยเท่าไร วัตถุประสงค์มันอยู่ที่การกุศล เราต้องการเพื่อจะบำรุงการกุศลอย่างไรแน่เราก็บริจาคไป ไม่ใช่เราเสียสตางค์มาเพื่อจะฟังการได้วาทีเท่านั้น เสียสตางค์ไปแล้วคนได้วาทีจะเอาไปทำอะไร เราไม่สนใจทั้งสิ้นอย่างนี้ผมก็รู้สึกว่าเป็นทรศนะที่ไม่ถูก ถ้าหากว่าเราคิดแต่จะเอาสตางค์เท่านั้น แล้วก็ได้ทุกอย่างโดยไม่ต้องคำนึงถึงอะไรทั้งสิ้น ไม่ได้คำนึงว่าการได้วาทีจะเป็นอย่างไร ไม่ต้องคำนึงถึงเหตุถึงผล ไม่ต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับจิตใจของผู้ฟังหรืออะไรทั้งสิ้น ถ้าคิดถึงเรื่องสตางค์แล้ว ก็ควรจะจัดไปในทางที่จะให้ได้สตางค์มากที่สุดเท่านั้นอย่างนี้ทุกอย่างก็ยอมจะต้องอภัยให้ การได้วาทีจะหยาบจะคายจะไร้เหตุผลอย่างไร จะพูดจาเหลวไหลอย่างไร ญัตติจะเหลวไหลอย่างไร มันก็ต้องอภัยให้ ซึ่งน่าจะคิดถึงเหตุผล น่าจะคิดถึงประโยชน์อื่น ๆ นอกจากเงินที่จะเก็บได้ให้มากขึ้นกว่าที่เราทำกันอยู่ แต่ที่ก็อาจจะไม่เป็นที่พอใจของท่านทั้งหลายที่จัดการเพื่อบำรุงการกุศล การอะไรต่าง ๆ สมาคมบ้าง อะไรบ้าง ก็เป็นธรรมดา ผมก็เห็นใจว่าอยากจะเก็บเงินให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แต่ *ถ้าเราจะคิดเก็บสตางค์กันจริงๆ แล้ว ผมก็อยากจะมีข้อเสนอว่า เราอย่าได้วาทีกันได้ในหมครับ* ให้อย่างอื่นมาแสดงเป็นต้นว่าเพลงฉ่อย เขาวาดีกว่าท่านสุภาพบุรุษสุภาพสตรีที่อาสามาได้วาที ถ้าหยาบก็หยาบถึงใจแล้วปฏิภาณก็รู้สึกจะว่องไว มีหน้าซ้ำว่าเป็นกลอนเป็นอะไร มีทำนองร้อง เป็นการส่งเสริมการเล่นพื้นเมืองของไทย รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ให้สูญ ผมก็เห็นว่า มีประโยชน์เหมือนกันถ้าจะทำการเพื่อเอาสตางค์จริงๆ แล้ว ผมว่าเราหาลำตัดมาเล่น เราหาเพลงฉ่อยมาเล่นเห็นจะดีกว่า สตางค์ก็จะได้ประโยชน์ก็เกิด แล้วก็จะไม่ทำลายอะไรอื่นออกไปอีก แต่ถ้าได้วาทีเพื่อจะเอาสตางค์และคิดงั้นน้อยอย่างเดียวแล้ว

ผมว่าการที่จะแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่คุณเต็มศิริพูดมานั้นก็ไม่ได้สักทาง นอกจากว่าเราจะคิดถึงเรื่องสตางค์ให้น้อยลง แต่ถ้าคิดถึงเรื่องสตางค์ให้น้อยลงไม่ได้แล้ว ผมว่าหา

อะไรที่มันเผ็ดร้อนกว่าได้วาที่มาต่อไปเห็นจะดีกว่า แล้วแทนที่จะมีในหอประชุม เราก็จะมี เพลงจ้อยเล่นกันกลางสนาม เก็บค่าผ่านประตูมาตั้งแต่นั้นเลยผมว่าเต็มจริง ๆ มาทั้งสามย่าน ไม่มีใครหลีกเลี่ยง ได้สตางค์เยอะเยอะเขียว ถ้าจะหาสตางค์กันจริง ๆ ผมเห็นว่าอย่างนี้แหละครับ

พ.ต.ต. ประสัทธ์ ปันยารชุน

สำหรับเรื่องนี้คุณเสฐียรจะแนะนำอย่างไรครับ สมมุติว่าในเรื่องอย่างที่ผมสังเกตดู การได้วาที่สมัยก่อนนี้ เขาไม่ใช่เรียกชื่อจริงเขาอาจจะพูดว่า ผู้สนับสนุนฝ่ายค้านคนที่หนึ่ง ซึ่ง ต้องกินเวลาถึงสิบพยางค์ ระยะเวลานี้ก็กินสมัยแห่งการประหัต ก็เลยเรียกชื่อจริงกันอย่างนี้เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คุณรู้สึกว่าจะแนะนำ หรือจะแก้ไขอย่างไรบ้าง

นายเสฐียร พันธรั้ง

สวัสดีครับท่านผู้ฟัง ผมเห็นด้วยกับข้อแนะนำต่าง ๆ ที่บรรดาท่านนักได้วาที่ทั้งหลาย ได้ว่ามาแล้ว ที่จริงผมอยากจะให้เลิกเสียด้วยซ้ำไปในเรื่องได้วาที่ แต่ทว่าในเมื่อเราเลิกไม่ได้ เราก็ต้องคำนึงถึงว่าเราได้กินอย่างไร ตามที่ผมได้เรียนมาแล้ว การได้วาก็จะต้องคำนึงถึงศิลปะของการพูด ต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดเป็นประโยชน์ เพราะฉะนั้นข้อความที่ผมจะกล่าวต่อไปนี้อาจจะเป็นประโยชน์แก่พวกที่ได้วาที่กันต่อไป เพื่อจะจัดกันต่อไปได้เป็นอันมาก ในประวัติศาสตร์ที่มีการได้วาก็ครั้งสำคัญที่สุดอยู่ครั้งหนึ่งในตำนานพุทธศาสนา คือการได้วาที่ระหว่างพระยามิลินท์กับพระนาคเสน การได้วาที่ในคราวนั้น มีมูลเหตุจากพระยามิลินท์ตั้งใจมาหักล้างความจริงในพระพุทธศาสนา เมื่อหาพระเข้าไม่ได้จริง ๆ ก็มาหาพระนาคเสน การได้วาที่คราวนี้เรียกว่า การได้วาที่ชนิดมาราธอนก็ได้ หมายความว่า ได้กินราวเกือบเดือน วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ที่พระนาคเสนกับพระยามิลินท์ได้โต้ไป เท่าที่สังเกตดูแล้ว ท่านได้กินด้วยการคำนึงถึงศิลปะ ศิลปะที่ผมกล่าวนี้ ผมใคร่จะย้ำอย่างที่ได้พูดมาแล้วว่า คือศิลปะของการพูด ศิลปะที่จะก่อให้เกิดความน่าฟังชมและเกิดความเพลิดเพลินซึ่งไม่ทำลายความจริงมีญาติอันหนึ่งซึ่งผมได้เป็นผู้ได้มาแล้วได้ยกขึ้นคือ ญาติที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คนที่อยู่ฝ่ายค้านคือคนที่อยู่ฝ่ายพูดถึงเรื่องชั่วกลับชนะความชนะในที่นี้จะเป็ผลร้ายแรงมากสำหรับผู้ฟัง และโดยเฉพาะประชุมชนที่ยังเป็นเด็ก ๆ ไม่ค่อยมีความคิด ก็จะเห็นเป็นว่า เป็นแบบแผนแห่งการกระทำชั่ว เพราะฉะนั้น ต่อไปนี้ก็จะกระทำชั่วได้ต่อไป โดยที่ไม่ต้องทำความดี เพราะว่าความชั่วเป็นฝ่ายชนะ เพราะฉะนั้นอันนี้เป็นอันหนึ่งซึ่งจะต้องคำนึงถึงศิลปะ ซึ่งผมขอยืนยันอยู่สองอย่างโดยที่ไม่เปลี่ยนแปลงคือ ความที่ไม่ทำลาย ความจริงอันเป็นธรรมเสีย พระพุทธเจ้าของเราเป็นนักได้วาที่อย่างเอก

มีนามศัพท์อันหนึ่งเขาเรียกพระพุทธเจ้าว่า *วิฆนะที่สัมพุทธโธ* แปลว่าผู้ที่จำแนกถ้อยคำ ให้ถูกส่วนและให้ถูกระเบียบ ความหมายของคำว่าถูกส่วนและถูกระเบียบในที่นี้ หมายความว่า พระพุทธเจ้าได้มองประชุมชนที่ควรจะได้รับธรรมเทศนาของท่านอย่างไร ท่านได้กับบรรดา คณาจารย์ทั้งหลายในสมัยนั้น ท่านต้องดูว่า *คนที่เข้ามาฟังของท่านมีการศึกษาประเภทไหน เป็นคนมีนิสัยใจคอและใครจะฟังเรื่องประเภทใด*

อันนี้ถ้าหากว่าเราสามารถจะทำได้ โดยวิธีที่เราต้องดูสถานที่ *ผู้ฟัง* *คุณธรรม* แต่แน่นอนแหละ มันก็ไม่สามารถที่จะทำได้โดยตลอดสาย แต่ที่ว่าเท่าที่เราทำได้อย่างน้อยที่สุดก็คือต้องรักษา ความเป็นศิลปะความเป็นศิลป์แห่งการเป็นนักพูด ข้าพเจ้าจะต้องขอร้องอย่างน้อยที่สุดคือ ที่สโมสรมนี้ บรรดานักได้หลายคนที่มาทำความครั้นเคร่งให้แก่ท่านโดยที่สละความจริงในเรื่อง โดยที่เอาแต่เรื่องสนุกไปกฮามาได้ แต่ในที่สุดเวลาหลังท่านจะไปเชิญนักได้แบบนั้นมาได้อีก อันนี้ไม่ได้หมายความว่าท่านจะไม่ต้องไปเชิญเขาเลย แต่ที่ท่านต้องคำนึงว่า ผู้ใดที่ชนะการได้ จะเป็นการชนะด้วยวิธีที่ทำให้ความเพลิดเพลิน หรือจะชนะด้วยวิธีอย่างอื่นอย่างใดก็ดี แต่ที่ว่า ความชนะนั้นจะเป็นผลให้เกิดความร้าย อาจจะเป็นผลให้เกิดความคิดผิดของผู้ฟังต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะเสี่ยงให้มาก

เพราะฉะนั้นสิ่งที่ข้าพเจ้าอยากจะสรุปในที่นี้ก็คืออยากจะสรุปให้เห็นว่า ต้องคำนึงถึง ศิลปะอันประกอบด้วยสิ่งที่เป็นธรรมชาติคือความจริงเป็นหลัก หรือในบัญญัติของการที่จะมาได้ ส่วนความเพลิดเพลินท่านจะเอาอย่างไรนั้นก็เป็นอย่างอื่นเรื่องหนึ่ง และต้องดำเนินตามนี้

ถ้าหากว่าท่านใช้ศิลปะเป็นเครื่องประหารความจริงแล้ว จะเป็นศิลปะในประเภทการ เขียน หรือในประการใด ๆ เราก็ห่างจากความจริงออกไปทุกวัน อย่าเอาความชนะของผู้ที่มี ศิลปะในการได้มาเป็นเครื่องตัดสินว่า ผู้นั้นเป็นผู้ชนะแล้ว ผู้นั้นก็เป็นผู้ที่ควรยกย่องบูชา เพราะ การชนะด้วยวิธีนั้นเป็นการจูงผู้ฟัง จูงสังคม จูงความจริงต่าง ๆ ให้หมดศิลปะ และให้หมด หลักธรรมะลงไปทุกวัน ข้าพเจ้าขอเสนอโดยสรุปเท่านั้น

พ.ต.ต. ประสัทธ์ ปันยารชุน

ทั้งคุณเต็มศิริ และคุณเสถียร ก็มีความเห็นสอดคล้องต้องกันกับพรรคคณะในการ ปรับปรุงหรือแก้ไขเท่าที่จะทำได้ของ คุณคึกฤทธิ์ ปราโมช แล้วก็คุณเสฐียร พันธรังษี

ผมก็คิดว่าบัดนี้เวลาก็สมควรแล้ว เพราะชักรจะมีดคำลงไปแล้วก็ขอปิดการอภิปราย ในวันนี้ ณ บัดนี้

สวัสดิ์กรับ

(เอกสารอ่านประกอบ)

อภิปราย (Symposium)

เรื่อง ความรู้และความสามารถของผู้ใช้ภาษาไทย ตามท่วงการสื่อสารมวลชนต้องการ

การโฆษณา	คุณธวัช พลังเทพินทร์
การประชาสัมพันธ์	คุณประยอม ชองทอง
การหนังสือพิมพ์	คุณอุทธรณ์ พลกุล
นิตยสาร	คุณอนุช อภาภิรมย์
วิทยุและโทรทัศน์	คุณจำนง รังสิกุล
ผู้ดำเนินการอภิปราย	น.ต. ถาวร ชนะภัย

น.ต. ถาวร ชนะภัย

สวัสดีครับ ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย รายการชิมไปชิมในเช้าวันนี้อยู่ในหัวข้อว่า ความรู้และความสามารถของผู้ใช้ภาษาไทยตามท่วงการสื่อสารมวลชนต้องการ เป็นโชคดีในวันนี้ที่ท่านวิทยากรซึ่งล้วนแต่เป็นผู้สั่งทักจัดเจนในวงการสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ได้มาพร้อมกันทุกท่านดังที่ทางคณะนิเทศศาสตร์ได้เรียนเชิญไว้ ผมใคร่ขอถือโอกาสนี้แนะนำวิทยากรแต่ละท่านเป็นลำดับดังนี้

ท่านแรก คือคุณธวัช พลังเทพินทร์ ท่านผู้นี้เป็นคนหนุ่มที่สุดที่นั่งอยู่ในที่นี่ และเป็นผลผลิตจากคณะนิเทศศาสตร์โดยตรง คือเป็นนิเทศศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ 4 ขณะนี้ทำงานทางด้านโฆษณา โดยประจำอยู่ที่บริษัทแกรนด์โฆษณา เรียกว่าเป็นนักโฆษณอาชีพ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ใฝ่ใจในทางวิชาการอยู่เสมอ จะเห็นได้จากที่ท่านได้รับหน้าที่เป็นอาจารย์สอนวิชาการโฆษณาที่วิทยาลัยพัฒนการอยู่ด้วย และเท่าที่ทราบ คุณธวัชก็มีความรักอาชีพการสอนเท่า ๆ กับอาชีพการโฆษณา คุณธวัชจะได้พูดในแง่ของสื่อสารมวลชนด้านโฆษณาโดยเฉพาะ

ท่านที่สอง คือคุณประยอม ชองทอง ท่านผู้นี้หลายท่านคงจะรู้จักในนามของนักกลอนผู้มีชื่อเสียงโด่งดังผู้หนึ่ง ผลงานในด้านบทกลอนของคุณประยอมนั้น ได้ตีพิมพ์แพร่หลายอย่างกว้างขวางมาแล้ว โดยพื้นฐานทางการศึกษา คุณประยอมเป็นอักษรศาสตร์บัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้เอง โดยอาชีพนั้น ท่านเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของบริษัทเซลล์

หมายเหตุ: เอกสารอ่านประกอบนี้ ผู้อ่านควรมุ่งที่ (1) การแนะนำผู้อภิปราย (2) การสรุปการพูดของผู้อภิปรายแต่ละท่าน (3) การเชิญผู้อภิปรายพูด และ (4) วิถีเสนอเรื่องของผู้อภิปรายแต่ละท่าน.....เนื้อหาสาระของอภิปรายนี้ก็ที่น่าสนใจ จึงน่าจะอ่านประดับสติปัญญาด้วย

คุณประยอมก็จะได้พูดในแง่ของการประชาสัมพันธ์ว่าต้องการคุณสมบัติและความสามารถของผู้ใช้ภาษาเป็นเช่นไร

ท่านที่สาม ซึ่งผมจะเรียนแนะนำต่อที่ประชุมนี้ก็คือ นักหนังสือพิมพ์อาวุโสท่านหนึ่ง ซึ่งคลุกคลีกับงานหนังสือพิมพ์มาช้านานแล้ว และในขณะนี้ก็ดำรงตำแหน่งสำคัญประจำหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ อันเป็นยักษ์ใหญ่ฉบับหนึ่งในบรรดาหนังสือพิมพ์ไทย ดังที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว ท่านผู้นี้คือ คุณอุทธรณ์ พลกุล ท่านเป็นนักเรียนกฎหมายรุ่นลายคราม ธรรมศาสตร์-บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ความสามารถอันสูงเด่นของท่านผู้นี้จะเห็นได้จากการที่สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้แต่งตั้งท่านให้เป็นกรรมการท่านหนึ่งในคณะกรรมการสรรหาบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนของมหาวิทยาลัยนั้น คุณอุทธรณ์จะได้พูดถึงลักษณะของผู้ใช้ภาษาไทยตามที่วงการหนังสือพิมพ์ต้องการ

ท่านที่สี่ คือคุณอนุช อภาภิรมย์ ท่านผู้นี้ก็มีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นที่รู้จักกันทั่วไปอยู่แล้ว ตั้งแต่เป็นนิสิตคณะอักษรศาสตร์ และหลังจากที่สำเร็จอักษรศาสตร์บัณฑิตแล้วก็ได้คลุกคลีกับงานด้านวารสารและนิตยสารหลายฉบับ และขณะนี้กำลังทำงานด้านนี้อยู่ที่ชัยพฤกษ์ของ บริษัทไทยวัฒนาพานิช คุณอนุชจะได้พูดถึงในแง่ของนิตยสารและวารสาร

ท่านสุดท้าย คือคุณจ่านง รังสิกุล ซึ่งที่จริงแล้ว ผมไม่จำเป็นจะต้องแนะนำเพราะเชื่อว่าทุกท่านคงรู้จัก และตระหนักถึงความสามารถของท่านผู้นี้เป็นอย่างดีแล้ว ในด้านการวิทยุและโทรทัศน์ ท่านได้เป็นอาจารย์พิเศษ บรรยายวิชา T.V. and Radio Management ของแผนกอิสระสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาตั้งแต่ต้น แม้ว่าในขณะนี้ คุณจ่านงจะได้พักจากงานประจำทางด้านวิทยุและโทรทัศน์แล้วก็ตาม แต่ก็ยังทำงานอยู่ที่ธนาคารกรุงเทพทางฝ่ายการประชาสัมพันธ์ ในวันที่ท่านจะได้พูดถึงการใช้ภาษาทางวิทยุและโทรทัศน์

ลำดับต่อไปนี้ ขอเชิญคุณธวัช ครับ

ธวัช พลังเทพินทร์

การเป็นนักภาษาเท่านั้นยังไม่พอ เขาจะต้องเป็นนักโฆษณาด้วย วงการโฆษณาต้องการนักเขียนโฆษณา (copy writer) ที่เป็นทั้งนักภาษาและนักโฆษณาด้วยในขณะเดียวกัน

ในฐานะที่เป็นนักภาษา เขาจะต้องมีความรู้และความสามารถ ทางด้านภาษา ดังต่อไปนี้

1. มีความร่ำรวยทางภาษา การที่จะร่ำรวยได้ก็ต้องรู้จักสะสม อาจสะสมมาจากการอ่านมาก ๆ เขียนมาก ๆ คิดมาก ๆ หรือรวบรวมความรู้ทางด้านภาษาต่าง ๆ จากหลาย ๆ แห่ง เข้ามารวมไว้เป็นสมบัติของตนเอง

2. จะต้องรู้จักเลือกใช้ภาษาอย่างประหยัดที่สุด ตรงเป้าหมายที่สุด และมีประสิทธิภาพที่สุด กล่าวคือจะต้องไม่ใช้ภาษาอย่างฟุ่มเฟือยสุ่ยสุ่ย เมื่อมีความร่ำรวยทางภาษาก็จะต้องรู้จักใช้ ภาษาทุกคำที่ใช้ออกไปจะต้องใช้ให้ประหยัดที่สุด และสนองความต้องการมากที่สุด จะต้องใช้ด้วยค่าน้อย แต่กินความมาก เยี่ยงนักเศรษฐกิจ

3. รู้จักใช้เทคนิคหรือวิธีการประยุกต์ บางครั้งการใช้ภาษาธรรมดาออกไปตรงๆ อาจไม่น่าสนใจเพียงพอ นักเขียนโฆษณาจะต้องมีเทคนิคในการใช้ภาษาและรู้จักประยุกต์ให้เป็นภาษาที่ทันสมัย เด่น แปลก และน่าสนใจ

4. จะต้องมิจิตวิทยาในการใช้ภาษา คำโฆษณาบางคำอ่านแล้วอาจเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบก็ได้ ผู้รับอาจมีความรู้สึกต่อคำโฆษณาไปในทางหนึ่งได้ นักเขียนโฆษณาจะต้องเข้าใจจิตวิทยา และรู้จักใช้ภาษาอย่างนักจิตวิทยา

ในฐานะที่เป็นนักโฆษณาด้วย เขาจะต้องมีความรู้และความสามารถทางด้านการโฆษณา ดังนี้

1. จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสินค้าที่จะโฆษณา และรู้จักเลือกสิ่งจูงใจหรือจุดดีของสินค้านั้น เพื่อนำออกมาเขียนเป็นคำโฆษณา ตัวสินค้า คือ พระเอกของนักเขียนโฆษณา ซึ่งจะต้องเชิดชูให้เด่นและเป็นที่น่าสนใจของผู้ซื้อ

2. จะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมาย หรือกลุ่มผู้ที่จะมาซื้อสินค้าของเรา นักเขียนโฆษณาจะต้องรู้จักและเข้าใจกลุ่มเป้าหมายของตน เพื่อที่จะได้สามารถใช้ข้อความให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเหล่านั้น การใช้คำโฆษณาเพื่อเข้าถึงชาวบ้านโดยทั่วไป ย่อมจะต้องแตกต่างกว่าภาษาที่ต้องการเข้าถึงบุคคลระดับบริหาร

3. จะต้องรู้และเข้าใจถึงคุณลักษณะของสื่อแต่ละชนิด สื่อแต่ละชนิดมีคุณลักษณะไม่เหมือนกัน บางชนิดขาดคุณลักษณะบางอย่าง บางชนิดมีคุณลักษณะหลายอย่าง ตัวอย่างเช่นวิทยุมีคุณลักษณะทางด้านเสียงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่มีคุณลักษณะทางด้านภาพ การเคลื่อนไหวหรือสีสัน ดังนั้นนักเขียนโฆษณาก็จะต้องรู้จักใช้คุณลักษณะที่มีอยู่เพียงอย่างเดียว นั้นให้เป็นประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เขาก็จะต้องพยายามเขียนให้เสียงโฆษณานั้นมีภาพพจน์ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเหมือนมีภาพประกอบ มีการเคลื่อนไหว และมีสีสัน ในที่นี้นักเขียนโฆษณาจะต้องรู้จักใช้คำโฆษณาประกอบกับเสียงประกอบ ซึ่งอาจจะเป็นคนตรีหรือ sound effect ก็ได้

ตารางการวิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อโฆษณา

	วิทยุ	โทรทัศน์	ภาพยนตร์	นสพ.	นิตยสาร
เสียง (คำพูด เพลง SFX.)	1	1	1	—	—
ตัวอักษร	—	1	1	1	1
ภาพประกอบ	—	1	1	1	1
การเคลื่อนไหว	—	1	1	—	—
สีสັນ	—	—*	1	—*	1
การบังคับความสนใจ	1	1	1	—	—

สำหรับเรื่องคุณลักษณะของการบังคับความสนใจ หมายถึงการที่ผู้รับถูกสื่อแต่ละชนิดมาบังคับให้ต้องรับข้อความโฆษณานั้น ๆ การติดต่อประเภท face to face ถือว่ามีคุณลักษณะของการบังคับความสนใจมากที่สุด เพราะเป็นการเผชิญหน้ากัน ผู้รับถูกบังคับให้รับอย่างเฉพาะหน้า การติดต่อสื่อสารทางด้านภาพยนตร์ นับว่ามีการบังคับความสนใจรองลงมา ผู้รับเข้าไปชมอยู่ในโรงภาพยนตร์ ทุกคนถูกจำกัดอยู่กับที่นั่ง และต่างก็ถูกบังคับให้ต้องชมภาพยนตร์ในขณะนั้น ผู้ชมในโรงภาพยนตร์ จึงมีลักษณะเป็น captive audience การใช้สื่อทางโรงภาพยนตร์จึงมีอำนาจการบังคับความสนใจรองลงมา ส่วนโทรทัศน์และวิทยุก็ถือว่ามีคุณลักษณะในการบังคับความสนใจเช่นกัน แต่จะน้อยกว่าภาพยนตร์มาก เพราะผู้ชมโทรทัศน์อาจจะลุกเดินไปที่อื่นหรือเมื่อถึงโฆษณาอาจจะไม่ให้ความสนใจก็ได้ อย่างไรก็ตามเสียงที่ดังออกมาก็น่าจะมีอำนาจบังคับอยู่บ้างเราหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราจำเป็นต้องได้ยิน แม้ว่าเราจะไม่สนใจมันเลยเช่นนี้ถือว่าวิทยุและโทรทัศน์มีอำนาจการบังคับความสนใจอยู่บ้าง กล่าวคือมีคุณลักษณะที่สามารถจะกรอกเข้าหูของผู้ฟังได้โดยที่ผู้ฟังไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ผิดกับหนังสือพิมพ์และนิตยสารซึ่งผู้อ่านอาจจะหลีกเลี่ยงการอ่านได้ เมื่อพบข้อความโฆษณาก็

*สำหรับโทรทัศน์ถือว่าไม่มีสีสັນ ถึงแม้จะมีโทรทัศน์สีที่ให้สีสັນบ้าง แต่มีจำนวนน้อยมาก จึงถือว่าไม่มี หนังสือพิมพ์ก็เช่นกัน ถึงแม้จะมีบางฉบับที่รับโฆษณาสีสี แต่เนื่องจากโอกาสที่จะลงโฆษณามีสีน้อย เนื่องจากราคาแพง และคุณภาพของสีไม่ดีพอจึงถือว่า ไม่มีเช่นกัน

อาจจะพลิกเลยไป ไม่สนใจอ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารจึงถือว่าไม่มีคุณลักษณะในการบังคับ
ความสนใจ ข้อความต่าง ๆ สงบนิ่งและตายอยู่บนแผ่นกระดาษ ขึ้นอยู่กับตัวผู้อ่านเองว่าจะอ่าน
หรือไม่

การพิจารณาคุณลักษณะของการบังคับความสนใจนี้ จะช่วยทำให้นักโฆษณาารู้จุดที่
จะเขียนเมื่อเขาเห็นว่าหนังสือพิมพ์และนิตยสารขาดคุณลักษณะนี้ เขาก็จะต้องพยายามเขียนพาดหัว
ให้เด่นสะดุดตา และมีภาพประกอบที่น่าสนใจ ก็จะช่วยในการบังคับความสนใจได้ หรือเมื่อ
รู้ว่าวิทยุมีคุณลักษณะในการบังคับความสนใจน้อย ผู้ฟังอาจจะไม่สนใจฟัง เขาก็จะต้องพยายาม
ใช้ข้อความและเสียงประกอบเพื่อดึงดูดความสนใจให้ได้ เป็นต้น

4. จะต้องมึศิลปะในการสื่อสาร (Communication Arts) นักเขียนโฆษณาจะต้องมี
ความสามารถในการถ่ายทอดความนึกคิดของตนเอง จะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร
ทำให้ผู้รับมีความเข้าใจชัดเจน นักเขียนโฆษณาต่างกับจิตรกร จิตรกรเขียนรูปขึ้นมา อาจจะ
เข้าใจเฉพาะตัวจิตรกรคนนั้นเท่านั้น คนอื่นไม่เข้าใจ จิตรกรจำเป็นต้องมีศิลปะในการเขียนภาพ
แต่อาจจะไม่มีศิลปะในการติดต่อสื่อสาร จิตรกรใช้ศิลปะและแสดงออกทางด้านภาพเท่านั้น
ผิดกับนักเขียนโฆษณา ซึ่งมีโชว์แสดงออกทางภาพอย่างเดียว เขาต้องมีศิลปะในการแสดงออก
ทางด้านเสียง ตัวอักษร และอื่น ๆ อีกด้วย เขาจะต้องใช้ศิลปะในการสื่อสาร จะต้องพยายาม
ถ่ายทอดข้อความให้ผู้รับเข้าใจได้ชัดเจน จะต้องไม่นึกถึงตัวเอง แต่จะต้องนึกถึงคนอื่น จะต้อง
นึกอยู่เสมอว่า คนอื่นจะเข้าใจหรือไม่ ตรงกันข้ามกับจิตรกร ซึ่งอาจจะเขียนภาพขึ้นมาเพื่อความ
เข้าใจของตนเอง คนที่เข้าใจไม่ถึงศิลปะ ไม่สามารถจะเข้าใจได้

สรุปแล้ว ผู้ที่ใช้ภาษาไทยเพื่อการโฆษณา จะต้องเป็นทั้งนักภาษาและนักโฆษณา
จะต้องใช้ความรู้ ความสามารถหลาย ๆ อย่างประกอบกัน การใช้ความรู้ทางภาษาเพียงอย่างเดียว
จะไม่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการสื่อสารได้ดีตามที่ต้องการเขาจะต้องใช้ความสามารถ
ในฐานะเป็นนักภาษาสร้างคำโฆษณาขึ้นมา ถ้าพียงคำโฆษณาธรรมดา ๆ อาจมีความจี๊ดจ๊าด
เขาก็จะต้องใช้ความสามารถของนักโฆษณาปรุงแต่งคำนั้น ๆ ให้มีรสชาติเพื่อยั่วให้ผู้รับเกิด
ความรู้สึกอยากลองลิ้มรส การปรุงแต่งคำโฆษณาให้ดี มีโช้หมายถึงการปรุงแต่งให้เกิดความจริง
นักโฆษณาที่ดีจะต้องเสนอแต่ความจริง สร้างความเชื่อถือ และจะต้องมีความรับผิดชอบ
ต่อสังคมด้วย จุดสำคัญต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องมีการสอนให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มแรก การเป็นนักภาษา
ที่ดีอาจจะเป็นนักโฆษณาที่เลวในขณะที่เดียวกันก็ได้

น.ต. ทวาร ชนะภีย

ท่านที่สอง ผมขอเชิญคุณประยอม ซึ่งทำงานฝ่ายประชาสัมพันธ์ คุณประยอม จะได้อภิปรายเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของผู้ใช้ภาษาไทยตามที่วงการนักประชาสัมพันธ์ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการธุรกิจ ทุกวันนี้ นักประชาสัมพันธ์จะต้องมีความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง

ประยอม ของทอง

ในฐานะที่ผมเข้ามาสู่วงการประชาสัมพันธ์อาจจะน้อยกว่าอาจารย์ทวาร หรือใครต่อใครอีกหลายคน และอีกประการหนึ่งผมก็ไม่ได้เรียนการประชาสัมพันธ์มาโดยตรง ในฐานะของฝ่ายประชาสัมพันธ์ เรามีความรู้สึกว่าเราเป็นประชาชนธรรมดาเหมือนคนอื่น และเราจะตั้งข้อแม้ไว้ในใจระหว่างการโฆษณากับการประชาสัมพันธ์นี้ต้องให้มันห่างกันนิดหนึ่ง ความจริงมันอาจจะเกี่ยวข้องกันอยู่ ผมจะขอยกตัวอย่างว่า เราเห็นอาจารย์ทวารว่า “จับเสือใส่ถุงพลังสูง” ก็เป็นการโฆษณา ซึ่งมันอาจจะทำให้เราบิดเบือนกันได้ แต่ในแง่ของการประชาสัมพันธ์นั้นเราจะไม่พูดอย่างนั้น เราจะพูดไปว่าบริษัทนี้ได้ทำอะไรบ้าง ใครอยากจะรู้จักบริษัทนี้อย่างไรก็ให้เขาเข้าไป การไปสู่ประชาชนนั้นคือการประชาสัมพันธ์

เรามีความเชื่อกันอยู่ว่า *พนักงานของหน่วยงานทุกคนควรเป็นเจ้าของหน้าที่ประชาสัมพันธ์ด้วยกันทุกคน* ฉะนั้นวิธีการที่หน่วยงานของวงการธุรกิจบางแห่งทำการประชาสัมพันธ์จึงมีอยู่ 2 ด้านคือ การประชาสัมพันธ์ภายในกับการประชาสัมพันธ์ภายนอก

การประชาสัมพันธ์ภายใน ก็คือทำให้พนักงานของหน่วยงานทุกคนได้รู้จักหน่วยงานที่ตนสังกัด รู้จักโครงสร้างของหน่วยงานของตน รู้จักเปรียบเทียบหน่วยงานของตนกับหน่วยงานอื่น และรู้จักความเป็นไปของโลกรอบตัวเองทั้งภายในหน่วยงานและโลกภายนอก

เครื่องมือสื่อสารสำหรับการประชาสัมพันธ์ภายใน ได้แก่ประกาศ แถลงการณ์ เอกสาร หรือข่าวสารที่ให้ความรู้ วารสารหรือนิตยสารภายในหน่วยงาน เป็นต้น

เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ภายในมักเป็นบุคคลต่อไปนี้

1. **เจ้าหน้าที่พนักงานสัมพันธ์ (Personnel Relations Officer)** ซึ่งทำหน้าที่คอยดูแลทุกข์สุขของพนักงานทั่วไป เป็นตัวกลางระหว่างพนักงานทั่วไปกับฝ่ายบริหาร ให้รู้จักความต้องการของแต่ละฝ่าย เป็นผู้ประสานความเข้าใจระหว่างพนักงานทั่วไปกับฝ่ายบริหาร ฯลฯ เจ้าหน้าที่เช่นนี้ส่วนมากมักจะสังกัดฝ่ายบุคคล (ถ้าหน่วยงานใดที่รวมเอาฝ่ายบุคคลและประชาสัมพันธ์ไว้ด้วยกัน)

2. **เจ้าหน้าที่ข่าวสารพนักงาน (Employee Information Officer)** เป็นผู้คอยดูแลรวมข่าวสารจากพนักงานเสนอต่อฝ่ายบริหาร ในขณะที่เดียวกันก็รับนโยบาย หรือข่าวสารจากฝ่ายบริหารมาแจ้งแก่พนักงานและเป็นผู้คอยประมวลข่าวสารความเป็นไป ในโลกที่พนักงานควรรู้ มาเผยแพร่ให้พนักงานได้รู้

3. **ผู้แทนพนักงาน** ซึ่งบางแห่งแปลตามภาษาอังกฤษที่หน่วยงานใช้ คือ Joint Advisory Committee ว่า “กรรมการปรึกษาหารือร่วม” กรรมการชุดนี้เลือกตั้งจากพนักงานหน่วยต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับข้อเรียกร้องหรือความต้องการของพนักงาน นำเสนอฝ่ายบริหารหรือนำข้อตกลงของฝ่ายบริหารมาปรึกษาหารือกัน หรือนำมาแจ้งแก่พนักงาน

ทั้ง 3 ประเภทนี้ คือเจ้าหน้าที่ที่มีจะมีใช้ในการประชาสัมพันธ์ภายในหน่วยงานต่าง ๆ

การประชาสัมพันธ์ภายนอก การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกหน่วยงานนั้น เพื่อให้ งานมีประสิทธิภาพ หน่วยงานมักจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ตามแต่ว่าหน่วยงานของตนจะทำหน้าที่ติดต่อเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับ “ประชา” ด้านไหน เท่าที่มี ๆ กัน พอจะยกตัวอย่างได้ดังนี้

1. **เจ้าหน้าที่ธุรกิจสัมพันธ์ (Trade Relations Officer)** ทำหน้าที่ติดต่อเกี่ยวกับหน่วยงานในวงการธุรกิจทั้งเอกชนและของรัฐ บางทีก็มีหน้าที่เข้าร่วมในกิจการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข เจ้าหน้าที่ฝ่ายนี้จึงต้องมีความรู้ความสามารถกว้างขวาง ในหลาย ๆ ด้าน เพื่อติดต่อบุคคลและงานในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งแต่ละ งานของบุคคลผู้นี้จึงมีความจำเป็นทั้งด้านการพูดและการเขียน เช่นในการพบปะ-สังสรรค์-ติดต่อ-ประมวลข่าวสาร มาสรุป เพื่อเสนอฝ่ายบริหารและพนักงานในวงงานของตนได้ร่วมรู้ด้วยทั้งการพูดและการเขียน

2. **เจ้าหน้าที่ดูแลฝ่ายการศึกษา (Education Officer)** ถ้าหน่วยงานเช่นบริษัทห้างร้านที่จำเป็นหรือมีจุดมุ่งหมายเกี่ยวข้องกับวงการศึกษาก็เพราะการทำกิจกรรมเกี่ยวกับวงการศึกษาก็เป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีคุณค่า เพราะนอกจากจะได้มีโอกาสเผยแพร่ชื่อเสียงเกียรติคุณของหน่วยงานของตนให้แก่วงการศึกษานั้นแล้ว ยังทำให้ประชาชนทั่วไปไปมองเห็นประโยชน์ที่หน่วยงานนั้นได้ทำให้แก่สถาบันการศึกษาซึ่งก็คือการทำคุณประโยชน์แก่ชาตินั่นเอง หน่วยงานบริษัทห้างร้านจึงไม่ค่อยจะรังเกียจในการสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ในขณะที่เดียวกัน สถาบันการศึกษาและประชาชนทั่วไปก็ไม่ค่อยจะรังเกียจที่บริษัทห้างร้านหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะสนับสนุนกิจการของสถาบัน งานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายนี้จึงมักจะเป็นทำนองการติดต่อพิจารณาให้ทุนและอุปกรณ์การศึกษา ให้อุปถัมภ์กิจกรรมทางการศึกษา เช่น ในการจัดงานหรือนิทรรศการ หรือการจัดพิมพ์เอกสารหรือวารสารทางการศึกษา จัดพิมพ์เอกสารที่มีคุณค่าออกเผยแพร่

ให้ความรู้แก่วงการศึกษาระดับประชาชนทั่วไป จัดรายการหรือมีส่วนในการจัดรายการเพื่อการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม ฯลฯ เช่น ตอบปัญหาทางวิทยุโทรทัศน์ สำหรับนักเรียนหรือประชาชน เป็นต้น

ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ฝ่ายนี้จึงต้องมีกว้างขวางเช่นเดียวกันโดยเฉพาะ ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา

3. เจ้าหน้าที่สื่อมวลชน (Media Officer) ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมดูแลในการติดต่อเกี่ยวข้องกับงานด้านวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ (บางแห่งรวมหนังสือพิมพ์เข้าไปด้วย บางแห่งก็แบ่ง วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ออกเป็น 3 ฝ่ายแยกก็ได้ แล้วแต่หน่วยงานจะใหญ่พอที่จะแยกหรือ งานน้อยพอจะรวมกันได้)

ความรู้ความสามารถสำหรับเจ้าหน้าที่ฝ่ายนี้ก็คงกว้างขวางมาก โดยเฉพาะในแง่การใช้ภาษา นั้น อาจจะต้องใช้ในการเขียน (1) คู่มือสำหรับภาพยนตร์ที่หน่วยมีไว้เผยแพร่ (เช่น ให้ยืม) เมื่อมีภาพยนตร์ใหม่ซึ่งไม่ว่าจะสร้างเองหรือได้มาจากที่อื่นมาไว้ในหน่วยภาพยนตร์ของตน (film library) ก่อนจะทำการฉายให้ชมก่อนเผยแพร่ (film previews) (2) อาจจะทำหรือควรเขียนบทภาพยนตร์ บทวิทยุ บทโทรทัศน์ บทละครได้ หรือแม้จะเขียนเองไม่ได้ ก็ต้องมีความรู้ความสามารถพอจะประเมินงานที่หน่วยของตน (3) มีความรู้ในการถ่ายทอดภาษาไทย เช่น แปลบทภาพยนตร์เพื่อทำเสียงภาษาไทยสำหรับภาพยนตร์ต่างประเทศที่ได้มา การเขียนบทภาพยนตร์นั้นว่ายากอยู่แล้ว ยิ่งการแปลบทภาพยนตร์ให้มีความหมายใกล้เคียงภาษาและความหมายเดิมให้ประโยคสั้นยาวไม่มากไม่น้อยกว่ากัน ฯลฯ ยิ่งเป็นการยากยิ่งขึ้นไปอีก

4. เจ้าหน้าที่ติดต่อหนังสือพิมพ์ (Press Relations Officer) มีหน้าที่ติดตามข่าวสารจากภายนอก โดยเฉพาะจากวงการหนังสือพิมพ์มาประมวลเสนอต่อฝ่ายบริหารและทำหน้าที่สื่อสาร “สาร” จากหน่วยงานของตนเพื่อเผยแพร่แก่หนังสือพิมพ์ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ฝ่ายนี้จึงต้องมีความรู้ความสามารถทั้งทางการพูดและเขียนเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น :-

(1) ในการออกไปพบปะทำความรู้จักกับบุคคลในวงการหนังสือพิมพ์ ในการสดับตรับฟังข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์เพื่อมาประมวลเสนอฝ่ายบริหาร (ซึ่งต้องใช้ความรู้ในการจับประเด็นข่าว เรียงความ ย่อความ ตลอดจนถ่ายทอดต่อไป ยิ่งถ้าต้องถ่ายทอดเป็นภาษาต่างประเทศ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่บริหารของหน่วยงานเป็นคนต่างชาติด้วย ยิ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่ง)

(2) ในการออกข่าวเสนอข่าวแก่นักหนังสือพิมพ์ด้วยการไปให้ข่าวสารแก่นักหนังสือพิมพ์ (press release)

(3) ในการให้ข่าวสารแก่นักหนังสือพิมพ์ที่มาสัมภาษณ์หรือมารับแจ้งข่าวจากการแถลงข่าว (press conference) ซึ่งในกรณีนี้ ต้องสามารถทั้งในทางตอบโต้ชี้แจง แถลงแก่นักหนังสือพิมพ์ ด้วยการพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ฉลาดในการตอบหรือหลีกเลี่ยงที่จะตอบตลอดจน การใช้ภาษาเขียนในการเตรียมข้อมูล เตรียมเอกสารรายละเอียดสำหรับแจกประกอบการให้ สัมภาษณ์หรือการแถลงข่าว

(4) ในการจัดหาข้อมูล ให้เอกสาร ให้ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นไว้บริการแก่นักหนังสือพิมพ์ (reference service)

(5) ในการเขียนบทความ สารคดี (Feature Articles) ลงในนิตยสาร วารสาร เพื่อ เผยแพร่ความรู้ ความคิดเห็น ความเข้าใจแก่ประชาชน

ทั้งหมดนี้เป็นการประมวลจากที่ได้พบเห็นและอ่านพบ และยกมาเฉพาะงานหรือ ตำแหน่งหน้าที่ที่มีกันเป็นส่วนมากในวงการประชาสัมพันธ์ทั่ว ๆ ไป อาจมีเจ้าหน้าที่อื่นที่ บางหน่วยงานเห็นว่าสำคัญมาก แต่บางหน่วยงานก็ไม่มีเพราะเห็นว่าไม่จำเป็นที่หน่วยงาน ของตนต้องเกี่ยวข้อง (หรือบางทีก็ไม่มีหน้าที่พิเศษมากนัก นอกจากตอบคำถามและรับโทรศัพท์ แต่ก็อุตสาหกรรมเสียใจว่า “ประชาสัมพันธ์” ก็ไม่ได้พูดถึง ณ ที่นี้ ทั้ง ๆ ที่มีมากเหลือเกิน ตามโรงแรม หรือบริษัทห้างร้านเล็ก ๆ หรือแม้แต่หน่วยงานของรัฐ)

เมื่อได้ประมวลเอาตำแหน่งหน้าที่และพูดถึงการทำงานของบุคคลในหน้าที่ต่าง ๆ พอ ให้เห็นโครงการร่างร่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว จึงใคร่ขอสรุปอย่างผู้มีความรู้และประสบการณ์ ทางวงการประชาสัมพันธ์ไม่มากนักว่า ความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาไทยของบุคคล ที่วงการประชาสัมพันธ์ต้องการนั้นพอสรุปได้ง่าย ๆ คือ :

1. มีคุณสมบัติเป็นนักเขียน คือสามารถโต้ตอบ เรียงความย่อความ เขียนข่าวเป็น (แม้กระทั่งการบรรยายภาพข่าว) เขียนบทความ แถลงการณ์ สารคดีเป็น แปลได้และถ่ายทอด เป็นภาษาไทยที่ดี ทำบทภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ได้ ฯลฯ แน่ละ ถ้าทำได้ทุกอย่างได้อย่างดี ก็เป็นการดี หรืออย่างน้อยที่สุดก็ทำเก่งเฉพาะด้าน (ถ้ามีคุณสมบัติพิเศษ เช่น เป็นกวีหรือ เขียนนิยายบันเทิงได้ด้วยก็คงจะดีเพราะต้องมีโอกาสจะได้ใช้ในโอกาสต่าง ๆ เสมอ)

2. มีคุณสมบัติเป็นนักพูด เพราะต้องติดต่อกับคนหมู่มาก ต้องออกงาน แสดงตัว กล่าวพูดในการมอบหรือรับมอบ ในการให้สัมภาษณ์ ในการแถลงข่าว ฯลฯ คนที่ทำหน้าที่

ฝ่ายประชาสัมพันธ์นั้น ถือว่าทำหน้าที่เป็น "หน้าตา" ของหน่วยงานของตน เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่จะทำให้คนคิดถึงหน่วยงานของตนในแง่ดี แยกย่อยนับถือและเชื่อถือ ฉะนั้น นอกจากบุคลิกภาพ การแต่งกาย การเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างกว้างขวางแล้ว การมีคุณสมบัติเป็นนักพูดที่ดีจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่ง

เชื่อว่า เท่าที่เสนอมามากมายเพียงเท่านี้ ก็จะเป็นแนวทางให้ท่านได้ความคิดอ่านแตกแขนงไปถึงรายละเอียดของความรู้ความสามารถอื่น ๆ ได้อีกมากมาย ซึ่งท่านที่เป็นนักวิชาการจะไปแยกแยะและจัดเป็นหมวดหมู่ได้ดีกว่านี้มากนัก

น.ต. ทวาร ชนะภัย

ขอบคุณมากครับคุณประยอม ที่ได้ชี้ให้เห็นว่างานของนักประชาสัมพันธ์ หรือนักประชาสัมพันธ์แบ่งประเภทต่าง ๆ เป็นอะไรบ้าง ต้องเป็นทั้งนักเขียน นักแปล และเป็นนักการพูด เนื่องจากในที่ประชุมนี้เป็นการสัมมนาภาษาและการสื่อสาร เพราะฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่า เราเน้นนักภาษาไทยโดยเฉพาะ การที่จะทำงานในธุรกิจประชาสัมพันธ์ในวงการธุรกิจอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทที่ดำเนินกิจการโดยต่างประเทศเป็นเจ้าของบริษัทนั้น ๆ ความรู้ในเรื่องภาษาทั้งสอง คือทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยก็มีความจำเป็นสำหรับนักโฆษณาและนักประชาสัมพันธ์ แต่อย่างไรก็ตามทั้งนักโฆษณาและนักประชาสัมพันธ์ก็ต้องอาศัยหนังสือพิมพ์สำหรับที่จะบอกว่าเราจะโฆษณาหรือเขียนบทความ อาจจะให้ข่าวต่าง ๆ ปรากฏในหนังสือพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญ

ผมอยากจะกล่าวเกริ่นนำสักเล็กน้อย เมื่อประมาณ 5 ปีมาแล้วมีนักวิจัยภาษาคนหนึ่งเขาได้หยิบยกเอาภาษาในหนังสือพิมพ์มาวิเคราะห์และวิจัย เมื่อศาสตราจารย์ถามว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น คำตอบสั้น ๆ เขาบอกว่าหนังสือพิมพ์เป็นเอกสารและมีภาษาที่เขียนปรากฏอยู่ อ่านตั้งแต่คนขับแท็กซี่ไปจนถึงประธานาธิบดี เพราะฉะนั้นถือว่าภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์เป็นภาษาที่ทุกคนฟังเข้าใจความหมาย เป็นภาษาที่กระจายกว้างไกลที่สุดในหมู่คนอ่านทุกระดับชั้น ตอนนี้ผมขอเชิญคุณอุทธรณ์ พลกุล อภิปรายเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา นักหนังสือพิมพ์เขาทำอย่างไร

อุทธรณ์ พลกุล

ผมขอออกตัวก่อน ในการสัมมนานี้ผู้พูดอาจจะจะเป็นนักโฆษณา นักประชาสัมพันธ์ นักโทรทัศน์ เราไม่ใช่ นักวิชาการ เราเป็นฝ่ายปฏิบัติ เมื่อเป้าหมายของการสัมมนาได้บอกกล่าว

ต้องการความรู้ความสามารถของการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เราก็ถือว่าที่เราวันนี้เพื่อบอกกล่าวความต้องการของเรา จากการทำเราปฏิบัติงานในวันหนึ่ง ๆ นั้นเป็นอย่างไบบ้าง เพื่อที่นักวิชาการทั้งหลายจะได้นำข้อมูลที่เราเสนอไปทำเป็นหลักสูตรในการสอนภาษาไทยต่อไป เราไม่ใช่ นักภาษาศาสตร์ ไม่ใช่ นักอักษรศาสตร์ แต่เราเป็นนักหนังสือพิมพ์ นักโฆษณา นักประชาสัมพันธ์ เพราะฉะนั้นถ้าหวังจะได้ทฤษฎี จะได้สิ่งใหม่ ๆ จากเราคงจะไม่ได้ แต่จะได้ความจริงจากเราแน่นอน ความจริงที่เราปฏิบัติเป็นประจำทุกวันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักโฆษณา นักประชาสัมพันธ์นี้อาจปฏิบัติงานอยู่กับประชาชน นำความเข้าใจในสินค้าของตนไปยังประชาชน เวลาที่จะครุ่นคิดว่าจะทำอะไรจึงจะขายสินค้าได้มาก เช่น ไปได้สวย ไปด้วยเซลล์ แต่นักหนังสือพิมพ์นั้น ไม่มีโอกาสเขียนข่าวล่องหน้าเลย หรือคอลัมน์ต่าง ๆ ก็ตาม อย่างนี้ คอลัมน์ประจำตั้งแต่เช้าต้องเขียนให้ได้ คนข่าวที่ออกไปหาข่าวแล้วกลับมาถึงสำนักงานทั้งหมด โดยเฉพาะคนข่าวด้านการเมืองต้องมาคุยกัน คุยเสร็จตกลงสรุปเขียนข่าวหรือบทนำขึ้นมา ในช่วงนี้เราจะไปเขียนข่าวล่องหน้าก็ไม่ได้ เราต้องใช้เวลาจำกัด และที่เราใช้เวลาระหว่าง 5 ถึง 10 นาทีนี้เอง ข่าวก็ปรากฏที่หน้ากระดาษและพิมพ์ไปทั่วประเทศ ภาษาของเราเป็นอีกภาษาหนึ่งซึ่งเรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า ภาษาหนังสือพิมพ์ อาจจะบกพร่อง อาจจะผิดพลาดแต่นั้นเป็นเรื่องของภาษาศาสตร์นักประวัติศาสตร์ที่จะชื้อออกมาแต่ความจำเป็นที่เราจะทำงาน ออกมาก็คือ ความรวดเร็ว ความเข้าใจกับผู้อ่าน คำนิยามเมื่อเชื่อว่าหนังสือพิมพ์นั้นคือส่วนประกอบของการเขียนและบรรยายความหมายให้กับผู้ซึ่งไม่เข้าใจ . และหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือสื่อสารชนิดที่จะสื่อความเข้าใจจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งหรือเป็นการแจ้งข่าวหรือการแสดงความคิดเห็น อันนี้เข้าประเด็น เพราะเหตุว่าการที่เราจะส่งสารที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เราได้ใช้หน้ากระดาษต่าง ๆ และภาพที่บันทึกลงหน้ากระดาษนี้ก็ป็นสื่อเหตุการณ์ เมื่อ 3-4 วัน มานี้หรือเมื่อ 2-3 อาทิตย์ก่อน คนที่อยู่จังหวัดเลย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดปัตตานี ภายในเวลา 8 ชั่วโมง เขาจะได้ข่าวความจริงทันที เมื่อหนังสือพิมพ์เผยแพร่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เราจะทำอะไรให้เขาเข้าใจแท้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ภาษาที่เราใช้เรียกว่าภาษาหนังสือพิมพ์ ภาษาหนังสือพิมพ์มีลักษณะพิเศษอันนี้นักภาษาอาจจะคิดว่าบางครั้ง นาย ก. ได้ถูกฆ่าตายในขณะที่ติดต่อเวชระเบียน อันนี้ผมได้เห็นมา คนที่ถูกฆ่าเขาเป็นเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลรามาริบัติ ควบคุมแพ้มบัตรตรวจใช้ โรงพยาบาลรามาริบัติเขียนไว้ว่า “เวชระเบียน” คนข่าวก็งมงมก็ว่าเขียนไปอย่างนั้นไม่มีใครอ่าน เพราะคำว่า “เวชระเบียน” แปลว่าแพ้มหรือบัตรประจำตัวผมก็ไม่รู้ เขาเรียกอย่างนั้น ยังไม่เป็นภาษาของ

ประชาชน เพราะฉะนั้นภาษาต่าง ๆ เราต้องระมัดระวังในการใช้ เพราะประชาชนที่อ่านหนังสือพิมพ์มีความรู้ในเรื่องภาษาหรือความยกย่องของภาษาไม่เท่ากัน คนอ่านหนังสือพิมพ์บางกลุ่มมีความรู้ระดับการศึกษาภาคบังคับแต่ในขณะเดียวกัน คนอีกกลุ่มหนึ่งมีความรู้สูงเขาก็ต้องการภาษาสามารถอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เขาเข้าใจได้ ลักษณะทั่วไปของภาษาหนังสือพิมพ์พอจะสรุปได้สองประการ ภาษาก็คือเสียงที่เปล่งออกมาถึงความหมายที่เข้าใจหนังสือพิมพ์เราไม่ได้ถือเสียงที่เปล่งออกมา หนังสือพิมพ์ที่ผมทำอยู่สี่สิบสามสิบปีนี่ เป็นของชาวบ้านธรรมดาสามัญทั้งนั้น เพราะฉะนั้น การใช้ภาษาจึงเป็นเรื่องยากลำบากมาก บางทีการเขียนคำร้องที่มาถึงเราเขาเขียนภาษาหลายแบบ บางครั้งใช้สุภาพบางครั้งใช้หยาบคาย ผมก็มีข้อฝากกราบเรียนสักเล็กน้อยคือ หนังสือพิมพ์เป็นภาษาที่เขียนบอกเล่าไปให้ผู้ซึ่งไม่เข้าใจในเหตุการณ์ประจำวันให้กับบุคคลต่าง ๆ ตั้งแต่สูงสุดในความรอบรู้ไปจนถึงประชาชนอยู่ตามโรงงานตามท้องทุ่งเขาไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ศัพท์สูง แต่ก่อนนี้คนทำหนังสือพิมพ์ไม่ได้เรียนอักษรศาสตร์ หรือภาษาร่วมกับสปีลเปอร์เซ็นต์ ศึกษากฎหมายมา ในการประชุมสภาคนพวกนี้ จะจับได้ทันทีว่าเขาพูดประเด็นอะไร และก็เขียนให้คนเข้าใจได้ การปิดป้องหรือหลีกเลี่ยงคดีหมิ่นประมาท บางครั้งจำเป็นที่จะต้องเขียนเสียงเขาก็เขียนเก่งกว่า อันนี้เรายังไม่พูดถึงแต่ผมมีความรู้สึกว่าคุณหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จะเป็น Policy ของรัฐบาลหรือไม่ที่จะพยายามสร้างกระบอกเสียงเข้าไปตามวงการหนังสือพิมพ์ อันนี้ไม่ใช่เรื่องภาษาแต่ผมมีความหวังวิตก อาจมีการปกครองระบอบซึ่งไม่ชอบมาพากลก็อย่างน้อยพวกหนังสือพิมพ์ก็หวังไว้ต้องเตรียมกระบอกเสียงเสียก่อน ต้องสร้างขึ้นมาก่อน เด็กเหล่านี้ไม่ค่อยคนเหลือเกินที่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนคนอ่าน ส่วนใหญ่มักจะเกรงอกเกรงใจ อย่างน้อยอาจารย์บ้าง อันนี้รัฐมนตรีบอกมาช่วยกันคิดเถิดพวกการหนังสือพิมพ์ เพราะฉะนั้นข่าวนี้เวลานี้กระทรวงมหาดไทยเรา ไม่ใช่คนข่าวเก่าเพราะคนข่าวเก่ามีความสนิทสนมกับรัฐบาลชุดที่ล่วงลับไปแล้วพอถึงคนใหม่แกเริ่มตีเลย ขอให้ขอให้เปลี่ยนแปลง และให้เขียนให้เป็นธรรมหน่อย ขออย่าถืออารมณ์เพราะคนข่าวอยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ บัณฑิตที่ใช้ไปทำงานตามที่ต่าง ๆ มักเป็นเช่นนั้น อันนี้ก็คงจะไม่เกี่ยวกับที่เรามาพูดที่นี้นัก

น.ต. กาวร ชนะภัย

ต่อไปคุณอนุช จะกล่าวเกี่ยวกับเรื่องภาษาทางด้านนิตยสาร ขอเชิญคุณอนุชครับ

อนุช อภาภิรมย์

ผมจะพูดต่อจากคุณอุทธรณ์ว่า นิตยสารหรือวารสารต่างกับหนังสือพิมพ์อย่างไร แต่

ก่อนจะพูดต่อไป ผมขอบอกว่าผมซาบซึ้งกับข้อสังเกตของคุณอุทธรณ์มาก ในการตั้งคณะหนังสือพิมพ์ในมหาวิทยาลัย สงสัยจะเป็นหน่วยแทรกแซงเพราะว่าข้อสังเกตของคุณอุทธรณ์เท่าที่ผมพบกับตัวเองใกล้ความเป็นจริงค่อนข้างมากคือว่ามีลักษณะจะเชียร์รัฐบาลคือผู้ที่จับออกไปส่วนข้างมากไม่มีหลักว่า จะทำหนังสือเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนหรือผู้พิทักษ์ประชาชน อย่างค่อนข้างเด่นชัด อันนี้ผมคิดว่าเป็นประเด็นสำคัญถ้าเมื่อคณะนี้ไม่สามารถจะแก้ image อันนี้ได้ผมคิดว่าวงการหนังสือพิมพ์ก็ยากที่จะยอมรับผู้ที่สำเร็จไป ถึงแม้จะมีความรู้มาก แต่การทำนิตยสาร หรือการทำหนังสือพิมพ์นั้น ส่วนที่สำคัญก็คือว่าทำเพื่อประชาชน จะกลับมาสู่ประเด็นของเรา หนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างกันอย่างไร กล่าวอย่างสั้น ๆ ค่อนข้างจะตรงกันข้ามมีสองข้อสำคัญ ข้อแรกหนังสือพิมพ์ขายข่าวหรือว่าตีพิมพ์ข่าว นิตยสารตีพิมพ์เรื่องเป็นสำคัญ แต่ว่าอาจจะข่าวยาวบ้าง ส่วนมากแล้วตีพิมพ์เรื่อง และข้อที่สองก็คือว่า ลักษณะการทำหนังสือพิมพ์นั้นต้องค่อนข้างฉับไว และก็ตัดสินใจค่อนข้างรวดเร็วและต้องแม่นยำในการปฏิบัติงาน ลักษณะการค้นคว้าค่อนข้างน้อย แต่ตรงกันข้ามกับวารสารนั้น เน้นหนักไปในด้านค้นคว้าหลักฐานที่ค่อนข้างดีและต้องมีห้องสมุดในการจัดทำที่ดี หนังสือพิมพ์ต้องมีห้องสมุดเหมือนกัน แต่ว่าอาศัยการค้นคว้าค่อนข้างรวดเร็วกว่านิตยสารเป็นอันมาก นิตยสารมีเวลาพอเป็นรายสัปดาห์หรือว่ารายปักษ์หรือว่ารายเดือนก็มีเวลาเตรียมค้นคว้าได้นานและได้ละเอียดกว่า

ตอนนี้ผมกลับมาถึงเรื่องการทำนิตยสารในบ้านเมืองเรา ปัจจุบันนี้ต้องการความรู้ทางภาษาอะไรบ้าง กล่าวตรงไปตรงมาก็คือว่าบางที่ไม่สำคัญเลยเพราะว่าคนที่เข้าวงการวารสารหรือไปทำนิตยสารที่ขายเป็นจำนวนแสน บางที่ไม่ได้เขียนหนังสือเลยสักตัว การจัดทำวารสารสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือการจัดเรื่องหรือการบรรจุเรื่อง เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าไม่มีนักเขียนประจำสำนักพิมพ์เลยสักคนเดียว เขียนหนังสือไม่เป็นเลยก็สามารถทำนิตยสารได้ แต่ว่าหนังสือพิมพ์ทำไม่ได้ ต้องหาคนทำหนังสือมาทำ ในเมืองไทยการทำวารสารกับนิตยสารแบ่งเป็นสองประเภทด้วยกัน ประเภทหนึ่งคือ เป็นทั้งกองบรรณาธิการ เป็น publisher และเป็นทั้งผู้เขียนด้วย และอีกประการคือ เป็นแต่เพียงผู้พิมพ์แต่อย่างเดียวไม่ได้ทำหน้าที่บรรณาธิการด้วย เพราะบรรณาธิการต้องมีการแต่งแก้และมีการตีพิมพ์ แต่ว่าหน้าที่ของ publisher บางที่ไม่ต้องทำอะไรเพียงแต่ไม่รู้ว่าจะพิมพ์เรื่องอะไร รู้ว่าตัวจะเอาใครมาพิมพ์บ้างเหมือนกับการดูตลาด

นิตยสารในบ้านเมืองเรามีหลายประเภท ประเภทใหญ่ ๆ ก็มี สามประเภทด้วยกัน

ประเภทแรกเป็นนิตยสารนวนิยายซึ่งเป็นส่วนข้างมาก ผู้ที่เข้าไปทำงานในนิตยสารประเภทนี้ จะทำหน้าที่ประจำกองบรรณาธิการ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญกลายเป็นว่าไปวิ่งหาเรื่อง ไปคอยทวง ต้นฉบับ อีกประเภทหนึ่งก็เป็นประเภทนิตยสารทั่วไป ซึ่งทำหน้าที่ค่อนข้างมากน้อยในฐานะ บรรณาธิการต่อไปก็เป็นนิตยสาร ซึ่งในระยษะนี้คนกำลังเริ่มให้ความสนใจมากขึ้น คือนิตยสารข่าว เข้าใจว่ามีประมาณสี่ฉบับด้วยกัน ก็มีสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ กรุงเทพวิจารณ์ มหाराษฏร์ และเอเชีย และกำลังจะออกมาอีกหลายฉบับ พวกนี้เป็นพวกนิตยสารข่าวคล้าย ๆ Time หรือ Newsweek

ต่อไปนี้ผมจะกล่าวถึงหน้าที่สำคัญของผู้ที่เข้าไปสู่วงการทำนิตยสารนั้นมีหน้าที่ทำอะไรบ้าง หน้าที่ของคนที่เข้าไปประจำกองบรรณาธิการทำหน้าที่สำคัญ ๆ สามอย่างคือ ข้อแรก ทำหน้าที่เป็นคนจัดทำหนังสือ แต่หน้าที่เฉพาะจริง ๆ ก็คือ การจัดบรรจุเรื่องราวฉบับนี้ควรบรรจุเรื่องอะไร เพราะฉะนั้นการทำนิตยสารนี้ต่างกับการทำหนังสือพิมพ์ในเมืองไทยค่อนข้างมากอย่างหนึ่งก็คือว่า การทำหนังสือพิมพ์มอบหมายเป็นหน้าใครหน้ามัน แต่การทำนิตยสารนั้น ต้องทำทั้งเล่มพร้อมกัน ต้องมีการเริ่มต้นที่การบรรจุเรื่องและคิดว่าปกควรจะเป็นรูปอะไร และเรื่องที่บรรจุคราวนั้นมีเรื่องอะไรบ้าง ความยาวประมาณเท่าไร และกำหนดค่อนข้างแน่นอน จากนั้นเราก็ทำหน้าที่ตกแต่งต้นฉบับ ข้อที่สองก็คือ หน้าที่การแต่งแก้และเรียบเรียง ต้นฉบับต่าง ๆ ที่ผู้เขียนข้างนอกส่งมา หน้าที่ประการที่สามสำหรับผู้ทำนิตยสารในเมืองไทย คือเป็นผู้จัดทำคอลัมน์และเป็นผู้เขียนเองด้วย

หน้าที่อะไรสำคัญที่สุด ในความเห็นของผมแล้วหน้าที่อันแรกสำคัญที่สุด คือหน้าที่ในการที่จะรู้ว่าควรจะบรรจุเรื่องอะไรลงไปเมื่อไร เวลาไหน เป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของคนทำหนังสือ เพราะมีตัวอย่างให้เห็นชัดแล้ว คนทำหนังสือเก่ง ๆ เขียนหนังสือไม่เป็นเลยสักตัวเดียวทำหนังสือได้เป็นแสนโดยความสามารถพิเศษ โดยคาดคะเนว่าโครงเรื่องแบบนี้ คนเขียนแบบนี้ คนอ่านอาจชอบ หรือไม่ชอบอย่างไร นิตยสารเล่มหนึ่งจะประกอบไปด้วยเรื่องราวประมาณสิบกว่าเรื่องด้วยกัน และมีคอลัมน์ประจำมากกว่าสิบคอลัมน์ จะเอาเรื่องทั้งหมดมารวมกันได้อย่างไรให้เป็นเหมือนหนังสือเล่มเดียวกันให้มี unity เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผมว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ถ้าเมื่อพวกเรามีความสามารถที่จะเอาสิ่งเหล่านั้นมารวม คือเอาเรื่องราวต่าง ๆ มารวมเป็นเล่มเดียวกันเป็นเอกภาพอันเดียวกัน เมื่อไรเมื่อนั้น เราถือว่าทำนิตยสารได้ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าหัวใจที่จะสอน ผู้ที่จะเข้าไปปฏิบัติกรในด้านวารสารนั้น ควรจะสอนเน้นเรื่องนี้เป็นหลัก คือเน้นให้จัดบรรจุเรื่องในเล่มอย่างไร จะมีเรื่องอะไร ความยาว

ขนาดไหน เรื่องไหนจัดเป็นเรื่องเด่น คือทำหนังสือออกมาฉบับนี้มีเรื่องเด่นเช่นนี้แล้วจะว่า คนจะต้องซื้อหรือว่าคนจะต้องพอใจ อาจจะเป็นขั้นแรกที่ดีที่สุดที่เราต้องการ

อันนี้ผมก็ขอเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการ ภาษาที่วารสารต้องการนั้นเป็นภาษาแบบไหน การที่เราจะรู้ว่าต้องการภาษาแบบไหน เราก็ต้องดูว่าเนื้อหาที่นิตยสารตีพิมพ์ ควรมีเรื่องอย่างไรบ้าง เนื้อหาที่นิตยสารตีพิมพ์เป็นสามประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน ประเภทแรก ก็คือบทความสารคดี ประเภทที่สองก็คือคอลัมน์ประจำต่าง ๆ ประเภทที่สามได้แก่เรื่องสั้น นวนิยาย และบทกลอนต่าง ๆ บทกวีต่าง ๆ สำหรับในหมวดที่เป็นเรื่องสั้น นวนิยาย และคำกลอนนั้น มันต้องการความสามารถค่อนข้างพิเศษ แต่ถึงอย่างนั้น ปกติคนทำมักจะได้เขียนเองมักจะขอจากผู้เขียนภายนอก ในบางครั้งก็เขียนเอง อย่างน้อยที่สุด คนที่เข้าไปทำนิตยสารควรมีความสามารถในการคัดเลือกเรื่องสั้นหรือนวนิยายหรือบทกลอน คือควรมีความรู้เหล่านี้ว่า เรื่องสั้นแบบไหนถึงจะเหมาะสมถึงจะดี หรือว่าแปลกแหวกแนว หรือว่าเป็นที่ถูกต้องถูกใจ ของผู้อ่าน แต่ถ้าเมื่อเขียนได้ก็ดี แต่จะไม่จำเป็น อย่างน้อยที่สุดควรจะสอนความสามารถในการประเมินว่าเรื่องสั้นแบบนี้คนจะชอบหรือไม่ชอบ ในด้านจัดทำคอลัมน์ การจัดทำคอลัมน์นี้ วิธีใช้ภาษานั้นต้องมีลักษณะเป็นกันเองใช้ภาษาพูดค่อนข้างมาก คอลัมน์ประจำนี้ถ้าเราเทียบก็เหมือนกับเฟอริโนเจอร์ สำหรับนิตยสาร คือนิตยสารหลักคือขายเรื่อง หนังสือพิมพ์หลักคือขายข่าว และคอลัมน์ประจำนี้เหมือนกับเครื่องตกแต่งในบ้าน มันดูสวยงามชักชวนให้น่าอยู่ เพราะฉะนั้นลักษณะคอลัมน์ บางทีก็เรียกว่าเป็น feature นั้นก็มีเป็นจำนวนมาก เพราะฉะนั้น คอลัมน์มีลักษณะเหมือนกับการประชาสัมพันธ์ไปด้วย เป็นต้นว่า คอลัมน์ตอบปัญหา ในนิตยสารเกือบทุกฉบับมักจะมีบริการให้แก่ผู้อ่านคือใครมีข้อข้องใจอะไรก็ตามปัญหาไปยังนิตยสารฉบับนั้น ก็เท่ากับมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ว่ากิจการขายในของสำนักพิมพ์นั้นไปด้วยในตัว หรือว่าเป็นการสร้างภาพว่า หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ก็คงแก่เรียน ใครตามอะไรมารู้หมด คือมันมีลักษณะที่โฆษณาประชาสัมพันธ์ และมีลักษณะตกแต่งมาก คนจัดทำคอลัมน์ได้เก่ง ก็ต้องเป็นคนที่มีลักษณะที่ชอบเป็นกันเองกับผู้อ่าน ชอบประชาสัมพันธ์ ชอบคุยอะไรต่าง ๆ

ส่วนสำคัญของนิตยสารคือ “เรื่อง” แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ บทความกับสารคดี บทความกับสารคดีต่างกันอย่างไร ผมไม่ทราบว่าใครให้คำนิยามอะไรบ้าง แต่ที่ผมใช้กันก็คือว่า บทความหมายถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่น่าสนใจต่อสังคมในปัจจุบันโดย

ยกขึ้นมากล่าวว่ามีเหตุมีผล โดยอ้างข้อมูลหรือตัวเลขหรือกราฟหรืออะไรต่าง ๆ คือมีลักษณะค่อนข้างเป็นเนื้อหาวิชาการ ส่วนด้านสารคดีนั้นก็มีลักษณะเป็นเรื่องค่อนข้างมาก ยกตัวอย่างสมมติว่าจะแยกให้เห็นชัดว่าระหว่างบทความกับสารคดีต่างกันอย่างไร สารคดี เรื่อง “ตลุย-โตเกียว” เป็นสารคดี แต่ถ้าเผื่อบทความก็อาจเป็นว่า “การขุดคอคอดกระนี้คุ้มหรือไม่” เป็นลักษณะบทความ นี่ก็มีลักษณะแยกจากกัน ที่นี้ทั้งบทความและสารคดีมีข้อแตกต่างของลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ก็คือว่าบทความนั้นอาจจำเป็นต้องมีตารางอะไรต่าง ๆ ขึ้นมา แต่ว่าสารคดีนั้นที่สำคัญจะต้องมีรูปสารคดีกับรูปนี่จะแยกจากกันไม่ได้ ถ้าใครเขียนสารคดีโดยไม่มีรูปมันก็จะจืดชืดเหมือนกับว่ายกเมฆขึ้นมาไม่รู้จริง ผมคิดว่าการสอนในคณะต่าง ๆ นี้ อาจสอนเขียนบทความหรือสอนเขียนเรียงความแต่ในด้านสอนให้จัดทำสารคดีก็คงมีน้อย เพราะผมได้ทดลองให้นิสิตเขียนสารคดีแล้วปรากฏว่า เขียนไม่ค่อยได้มาก เพราะว่าเขียนไม่เป็นคือไม่รู้จะเริ่มต้นเรื่องยังไง ลักษณะของสารคดีต้องเป็น story เรื่องต้องมีลักษณะเรื่องสั้นในตัว แต่ว่ามันไม่เป็นตัวละครมันเป็นความจริง เพราะฉะนั้นคล้ายกับว่า เมื่อเริ่มต้นจัดทำสารคดีก็ต้องเริ่มคิดพร้อม ๆ กันไปว่าในเรื่องจะเขียนอะไรบ้าง จึงจะน่าสนใจ รูปจะมองในแง่ไหน จึงจะน่าสนใจ คือต้องคิดพร้อม ๆ กัน คิดทั้งเรื่อง คิดทั้งรูปออกมาพร้อมกันเลยทีเดียว สมมุติว่าเราจะใช้คำว่า “เที่ยวตลาดน้ำ” จะมีรูปอะไรบ้าง จะต้องจัดเอาไว้ก่อนบางคนต้องไปถึงสองหนไปครั้งแรกไปดูสภาพก่อน กลับมาบอกกับช่างภาพว่าควรจะไปถ่ายรูปนั้นรูปนี้ แต่ปกติแล้วเรามักจะไปครั้งเดียว แต่เท่าที่ผมทำนี่ไป 2 ครั้ง ครั้งแรกเพื่อไปดูว่าเราจะเอารูปอะไรและเราจะไปสำรวจอะไร สมมุติว่าเราจะไปทำสารคดี เรื่อง “รถชนทรายที่ทำเรือคลองเตย” เราก็อาจจะไปดูเพียงว่าสภาพมันเป็นอย่างไร แล้วเราควรจะมีรูปอะไรบ้าง เราจึงจะต้องสร้างหรือเขียนรูปขึ้นมาก่อน เพราะว่ารูปนั้นสำคัญมาก แต่ที่พูดนี้ เราก็ทำกันไม่ค่อยได้ ในด้านเขียนเรื่องต่าง ๆ ต้องมีหลักคือว่า (1) ต้องมีเนื้อหาครบถ้วน (2) ชัดเจน ง่าย สั้นกระชับรัดกินความ อันนี้ที่ผมเน้นไม่ให้ฟุ่มเฟือยก็เพราะว่าเท่าที่ผมอ่านผู้ที่จบการศึกษาไปแล้วเขียนแล้วค่อนข้างจะฟุ่มเฟือย คือเขียนแล้วบรรยายอะไรใหญ่โตมากมายเกินความจำเป็น คือว่ามันมีอารมณ์มากเกินไปเกินจนเป็นนวนิยายมาก หรือเล่นสำนวนต่าง ๆ ค่อนข้างมากเกินไปขอให้เขียนชัดให้ง่ายเพราะว่าคนต้องการอ่านเนื้อเรื่อง (3) ให้หนักแน่นและมีอิทธิพล ในการเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้เขียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากไม่เพียงแต่ว่า สะท้อนความเป็นจริงเท่านั้น อย่างสมมุติว่าเราไปทำเรื่องกรรมกรที่เขชนทรายที่ทำเรือ เราไปทำเรื่องเสร็จแล้วคือถ้าเพื่อเราเขียนอย่างสะเทือนให้เห็นจริงเราก็เขียน เขาทำอย่างไรเวลารถมาเทียบ แล้ว

ทรายค่อย ๆ ขึ้นมา ขนมากองข้างล่างทำอะไร และกรรมกรขนลงทำอะไรบ้าง แต่ว่าความหนักแน่นก็ต้องมีความหมายของเหตุการณ์อย่างนี้ด้วยสภาพที่ขนเป็นอย่างไร และกรรมกรที่หาเลี้ยงชีพมาจากไหน แล้วเขาหาเลี้ยงชีพพอหรือไม่ ผมคิดว่าประการนี้คือลักษณะของสารคดี มีความหนักแน่นและค่อนข้างจะส่งอิทธิพลมากกว่าจะสะท้อนเนื้อเรื่องและความเป็นจริงเฉย ๆ การทำสารคดีต้องมีภาพ หลักการเขียนบรรยายใต้ภาพนี้ต้องสอนแต่มีคนที่ทำผิด มีอีกข้อหนึ่งคนที่ทำผิดเสมอ ๆ ชอบบรรยายใต้ภาพ อย่างที่ภาพมันบอกอยู่แล้ว เป็นต้นว่า สมมติครูยืนถ่ายรูปหน้าเสาธง ก็บรรยายว่า คณะครูยืนรวมกลุ่มถ่ายรูปหน้าเสาธง ซึ่งเขาเห็นรูปเขาก็รู้ว่าหน้าเสาธง ควรจะบรรยายอย่างอื่นนอกเหนือรูปภาพบอกไว้ อันนี้เป็นหลักพื้นฐานขั้นต้นของการบรรยาย แต่มีจะทำผิดอย่างนี้เสมอ ๆ

เนื้อหาของบทความต่างกับเนื้อหาของสารคดี คือข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ประมวลมา สมมติเราไปทำสารคดี ไปเที่ยวต่างจังหวัดหรือเยี่ยมคนงาน เนื้อหาของสารคดีคือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เราจะประมวลจากสิ่งที่เราเห็นสิ่งที่เราศึกษามาจากห้องสมุดแต่ด้านบทความนั้นเนื้อหาของบทความที่สำคัญก็คือประเด็นในการที่จะเอามาเขียนซึ่งเวลาเขียนต้องใช้ภาษาและจับประเด็นให้ได้ เพราะถ้าจับประเด็นนั้นไม่ได้แล้วก็จะไม่นำเอาประเด็นมาพูดอย่างแจ่มชัด สมมติว่าควรจะพูดคอดคอดกระหรือไม่ เขียนรวมกันไปหมดแยกประเด็นไม่ถูก คนอ่านก็จับประเด็นไม่ได้ เพราะฉะนั้นเนื้อหาของบทความก็ได้แก่ประเด็นต่าง ๆ ที่เรานำมาเสนอ

น.ต.ถาวร ชนะภักย์

ลำดับต่อไปนี่ก็คือเรื่องของภาษาที่เราใช้ในการสื่อสารวิทยุและโทรทัศน์ ขอเรียนเชิญคุณจ่านง รังสิกุล

จ่านง รังสิกุล

เมื่อพูดถึงภาษาไทยทางวิทยุโทรทัศน์ซึ่งคนทั่วไปมักฟังถึงผู้ประกาศหรือผู้อ่านข่าว ผู้ร่วมรายการก็มีส่วนร่วมอยู่ด้วย จึงรู้สึกไม่สำคัญเมื่อผู้ประกาศซึ่งเปรียบประดุจเป็นสินค้าหน้าร้าน เป็นของขายหน้าร้าน ของตั้งตู้โชว์ ที่ผมจะพูดนี้อยากจะให้ครอบคลุมไปถึงสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้งหมดแม้ผมเองจะไม่ได้อยู่ทุกแห่งแต่ผมก็อยู่กับประสบการณ์ จะพูดถึงเรื่องภูมิหลังเสียก่อนแล้วจึงพูดถึงการบริหารและวิธีปฏิบัติ ซึ่งให้เห็นจุดอ่อนและข้อบกพร่องว่าสิ่งใดควรแก้ไขอย่างไร ในแง่ภาษาไทยทางวิทยุโทรทัศน์มีข้อเสนอแนะว่าวงการวิทยุโทรทัศน์ต้องการความรู้ทางภาษาไทยอย่างไร

ในสมัยเริ่มแรกที่เดียวเรื่องวิทยุเกิดขึ้นเมื่อทางการได้เริ่มกระจายเสียงในปี 2473 คือ

46 ปี มาเนื้เท่าที่ผมทราบผู้หลักผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง กรมพระกำแพงเพชรฯ ท่านเป็นบิดาแห่งวิทยุไทย ท่านเป็นผู้ประกาศเอง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นผู้นำที่เดียวปรากฏว่าท่านมีคุณลักษณะเหมาะสมสำหรับตำแหน่งผู้ประกาศทุกประการ ประกาศได้ดีทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย เสียงทุ้มนุ่มนวลน่าฟังชัดเจนแจ่มใสทุกอย่าง ท่านผู้ประกาศซึ่งเป็นรุ่นที่บุกเบิกที่แท้จริง บัผู้ประกาศก็คือ ร.อ.เขียน ธีมารกับจอมันมานิต สองท่านทำชื่อเสียงมากสำหรับผู้ประกาศทางวิทยุกระจายเสียง ใช้ชื่อว่า “วิทยุกรุงเทพ” ที่พญาไท เมื่อแรกตั้งใช้ชื่อนั้น นับว่าพระองค์ท่านเองและ ร.อ.เขียนกับจอมันมานิต เป็นผู้ประกาศระดับชาติ มีการกวดขันการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเห็นใครออกเสียงผิด พระองค์ท่านก็ต้องดุว่า เพราะท่านฟังอยู่เกือบตลอดเวลา สมัยนั้นรู้สึกจะเป็นอย่างนั้นเพราะวิทยุอยู่ในวงแคบงานก็ไม่มากอะไรนัก เพิ่งเริ่มทำการทดลอง มีการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมาก็โอนมากรมโฆษณาการหรือกรมประชาสัมพันธ์เดี๋ยวนี้ วิธีหาผู้ประกาศอาจจะหาที่ อาจเรียกว่าไม่ต้องมีงบประมาณเพิ่มเติมอะไร คือคัดเลือกบุคคลที่ทำงานในกรมหรือภายในกองที่ดำเนินงานทางวิทยุกระจายเสียงกรมโฆษณาการหรือกรมประชาสัมพันธ์ที่มีงานอย่างอื่นด้วย คัดเลือกนอกจากคนในกองวิทยุกระจายเสียงแล้วยังคัดเลือกจากคนกองอื่นด้วย ทั้งพนักงานหญิงพนักงานชายทดสอบดูว่ามีคุณสมบัติเหมาะกับผู้ประกาศไหม นอกจากมีเสียงดีแล้ว ยังเป็นผู้ที่อ่าน หูดี และใช้ภาษาไทยได้ดีในการออกอากาศด้วย สมัยนั้นก็มีการทดสอบกัน ก็ปรากฏว่ามีนักร้องเพลงไทยเดิมได้เป็นผู้ประกาศต่างประเทศก็คัดเลือกผู้มีวุฒิพิเศษ เพราะฉะนั้น ความรู้ของผู้ทำหน้าที่ประกาศทางวิทยุกระจายเสียงสมัยนั้นจะพูดไปว่าลดระดับลงเพราะสมัยเริ่มแรกที่ได้เรียนไว้แล้วอย่าง ร.อ.เขียน ธีมาร มีพื้นความรู้สูงพอสมควร ตอนหลัง ๆ มีการลดระดับลงไปบ้าง เขาก็มีวิธีฝึกหัดอบรมกันเอง มีการ staff training มีการฝึกหัดอบรม มีการคัดเลือกในด้านความรู้ความสามารถเป็นเครื่องชี้ขาดว่า ผู้ที่จะทำหน้าที่ผู้ประกาศได้ต้องมีคุณสมบัติประกอบหลายอย่าง เพราะฉะนั้นการคัดเลือกผู้ประกาศสมัยนั้นทำถูกต้อง แต่ทั้งนี้การทำหน้าที่ได้ดีแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชา หัวหน้ากองกระจายเสียงหรือว่าตัวอธิบดีเอง ซึ่งทราบว่างานท่านเป็นนักประพันธ์ นักภาษา ท่านสนใจ ท่านเป็นผู้กวดขันมากอย่างเช่น พ.อ.หลวงสาราว แซ่มงวด กวดขัน ในสมัยหลัง พ.อ.หลวงสาราว ท่านออกประกาศเอง ออกเล่าเรื่องพระอภัยมณีทางวิทยุ ว่างเมื่อไรจะเรียกผู้เป็นนักร้องหรือผู้ประกาศไปตีว ไปฝึกหัดแสดงว่าท่านเอาใจใส่ทางนี้จริง ๆ การคัดเลือกก็เป็นอย่างนี้เรื่อยมาและก็บางสมัยเกิดการขาดแคลนคนในกรมไม่พอใช้ก็หาจากที่อื่นด้วย เช่นมีการประกาศทั่วไปทั้งหาผู้ประกาศทั้งหญิงและชายทั่วราชอาณาจักร

เท่าที่ผมจำได้ว่าไปสมัครเป็นร้อย ๆ คน แต่เราคัดเลือก 3 - 4 คนเท่านั้น บางคนอาจไปจาก
กรมที่ดิน บางคนอาจไปจากกรมต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ในกรมโฆษณาการเก็บบรรจุทำหน้าที่ต่าง ๆ
ที่มีเสียงดีและการใช้ภาษาไทยดีเข้ามามาตรฐาน แต่มีเรื่องอื่น ๆ จะนำมาเล่าให้ฟังอย่างเช่น
สมัยหนึ่งก็มีผู้สอบผู้ประกาศมีการเมืองมาแทรกแซงหรือเอาอกเอาใจ มีข้าราชการคนหนึ่ง
ชั้นจัตวาก็ได้รับเลือกเป็นผู้ประกาศถือว่าเป็นการสอบแล้วเป็นคนโปรดของอธิบดีก็ทำหน้าที่
ผู้ประกาศ (สมัยที่คุณทวี บุญเกิดเป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว) ทำหน้าที่ผู้ประกาศแห่งประเทศไทย
คุณนี่ก็ติดสำเนียงได้เนื่องจากว่าแกเป็นชาวใต้ ก็แกไม่หยาบ ออกสำเนียงแบบชาวใต้ ทำงาน
ได้ไม่กี่วันจึงถูกปลดออกทำงานไม่ทันถึงเดือน นี่แสดงว่าสมัยนั้นมีความเข้มงวดกวดขันมาก
สถานวิทยุแห่งประเทศไทยถือหลักว่า เมื่อเป็นสถานีระดับชาติก็ใช้ภาษาให้เรียกว่า “ไทยหลวง”
ทางภาษาอังกฤษเรียก King English ก็เป็น King Thai ก็เรียกว่าใช้ภาษาหลวง สำเนียงกลาง
อย่างนี้เป็นต้น สมัยนี้ก็มีศิลปินและนักร้องผู้ประกาศหลายคนแต่ผู้ไม่สังเกตอาจไม่ทราบ
เพราะว่าเขาไม่มีการประกาศชื่อ ไม่ประกาศชื่อคนอ่านข่าวทางสถานี การประกาศชื่อผู้ประกาศ
การอ่านข่าวอะไรทำนองนี้ เริ่มต้นในสมัยเริ่มตั้งวิทยุ ท.ท.ท. แล้วและนำระบบของฝรั่งมาใช้
และก็สมัยนั้นเมื่อตั้งสถานีวิทยุไทยโทรทัศน์นั้นก็ยังมี ที.วี. ได้งานด้านวิทยุก่อนเพื่อเตรียม
งานรับงานด้าน ที.วี. มีการคัดเลือกคนทำหน้าที่ต่าง ๆ กัน ไม่เคยมีผู้ประกาศแต่เลือกพนักงาน
เอาไปเป็นผู้ประกาศโดยมีความมุ่งหมายว่าฝึกหัดให้ทำงานให้ครบหน้าที่ แต่วิธีคัดเลือกของเรา
วิธีพิเศษ มีบุคคลดี เป็นคนพูดจาดี อ่านหนังสือดี มาทำหน้าที่นี้ สำหรับผู้ประกาศชั้นปริญญา
ก็เริ่มมีแล้วตอนนั้นผู้มาร่วมงานกับผมในระยะแรกมีบัณฑิตหลายคนบางคนเป็นครูบาอาจารย์
มาแล้ว อย่างเช่น คุณสมจิตร์ เป็นครูมาแล้วและมาทำงานด้วยกัน แต่ก็ไม่ได้ทำหน้าที่ผู้ประกาศ
โดยตรง **หน้าที่ผู้ประกาศวงกฏเกณฑ์ไว้ว่าอย่างน้อยๆ จะต้องเป็นผู้จบมัธยมบริบูรณ์** พนักงาน
ทุกคนของบริษัทอย่างน้อยจบมัธยมบริบูรณ์วันแต่้นักการภารโรงอันเป็นข้อยกเว้น คือตั้ง
มาตรฐานไว้อย่างนั้น เมื่อเราต้องการให้เขาทำหน้าที่ผู้ประกาศ เราต้องมีการฝึกอบรมกัน
เสียก่อน ตอนหลังไม่มีผู้เชี่ยวชาญจึงไปเชิญอาจารย์ทางภาษาไทยที่มีความรู้ ความสามารถสูง
เช่น ท่านอาจารย์หลวงวิจิตรมาตรา เป็นต้น อบรมผู้ประกาศอาทิตย์ละ 2 - 3 วัน ปรากฏว่า
ตอนหลังไม่ค่อยได้ผลเท่าไรมากนัก เพราะทำงานหลายหน้าที่เพราะความจริงผู้ประกาศวิทยุ
โดยมากไม่ได้ทำหน้าที่ผู้ประกาศอย่างเดียว ทำหน้าที่อีกอย่างหนึ่งคือเป็นนักจัดรายการด้วย
สถานีวิทยุ ท.ท.ท. และไทยทีวี ท่านทั้งหลายได้เห็นแล้วว่า แต่ละคนต้องทำทุกอย่างก็เฉียวเฉียว
กันทุกอย่าง ไม่เก่งอย่างใดก็อย่างหนึ่ง ขณะเดียวกันให้เป็นทั้งผู้ประกาศทั้งนักแสดงทั้งอะไร

ต่ออะไรหลายอย่าง ซึ่งอาจจะถูกวิธีหรือไม่ถูกวิธีก็ไม่ทราบ แต่เป็นวิธีที่เราสร้างภาพของ
สถานี่ขึ้นมาว่าเป็นวิธีที่สำนักงานต่างประเทศเขาใช้กันอยู่

ส่วนปัญหาทางภาษาไทยคือการออกเสียงการอ่านการพูดของผู้ประกาศผู้อ่านข่าว
ผู้ร่วมรายการเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานานเต็มที สมัยก่อนมีการโต้เถียงกันเสมอ คำไหนควรอ่าน
อย่างไร ผมเองคิดว่าควรจะใช้วิธีตั้งกรรมการพิเศษขึ้นมา โดยเชิญบุคคลที่มีคุณวุฒิทางภาษา
ไทยไปจากหลายสถาบันมาชุมนุมกันก็กำหนดให้แน่ชัดว่าคำไหนให้อ่านอย่างไรกันแน่ เพราะว่า
ครูอาจารย์ทางภาษาไทยมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ผมเคยจัดรายการส่งเสริมภาษาไทย อาจารย์
ต่าง ๆ อธิบายกันก็รู้สึกว่ บางทีก็มีการทะเลาะกันหน้าจอโทรทัศน์ ผลสุดท้ายก็ต้องอาจารย์
ไหนก็ว่าตามอาจารย์นั้นแล้วกัน อาจารย์เปลืองว่อย่างไรก็ว่าไป อาจารย์เจือว่อย่างไรก็ว่าไป
เป็นทฤษฎีของใครของมันจะหาวิธีตกลงกันได้ใหม่ เมื่อ 2 - 3 วันก็มีคนเขียนหนังสือไปถาม
ในคอลัมน์หนังสือพิมพ์ว่าตัวนั้นอ่านอย่างไร จะอ่าน สะ - หมาน - ฉั้น หรือ สะ - มา - นะ - ฉั้น
การออกเสียงคำต่าง ๆ ยังมีการถูกเถียงกัน ท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ตอบคือ หม่อมราชวงศ์กฤษ
ก็บอกผมจนปัญญา ไม่รู้ทำอย่างไร คล้ายว่จะเอาอย่างไรกันแน่ มีคำต่าง ๆ มากมายซึ่งผมเอง
เป็นคนลงบัญชี คำไหนตกลงกันได้ พอผู้อ่านข่าววิทยุและโทรทัศน์อ่านออกไปก็ถูกวิจารณ์ว่
อ่านไม่ถูกอย่างนั้นอย่างนี้เป็นต้น บางท่านก็ว่ คำที่เคยอ่านเป็นประจำทำไมต้องเปลี่ยน เช่น
คนพูดว่ จังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี ทำไมไม่ต้องอ่าน เพ็ด - ชะ - บุรี รัต - ชะ - บุรี ยิ่งถกเถียง
กันอยู่ จึงอยากให้คุณะอาจารย์ทุกสถาบันมาร่วมวางกฎเกณฑ์ที่ตายตัวสักทีว่จะเอาอย่างไร
แล้วเราจะได้อ้างได้ว่าที่เราอ่านไปนั้นเป็นคำที่คุณะที่ปรึกษาครูอาจารย์ได้กำหนดให้ไว้ว่
สำหรับข่าววิทยุ หรือโทรทัศน์ควรใช้อย่างนี้ แต่ว่ก็ไม่ทราบจะถือหลักผู้ใดเป็นหลักโดยมาก
ก็นับถือ อาจารย์เจือ อาจารย์เปลือง ด้านตำรับตำราให้ท่านแนะนำว่จะอ่านอย่างไรตอนหลัง ๆ
บริษัทที่ตั้งที่ปรึกษาภาษาไทยไว้ ไม่มีใครทราบ เวลานี้มีมานานแล้ว ท่านมหาเปรียญ ๑
ประโยคท่านหนึ่ง ทำหน้าที่ปรึกษาตรวจข่าวทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษว่จะไรผิดอะไรถูกบ้าง
แม้กระนั้นก็ดีถูกวิจารณ์ ถูกโจมตีกันทางหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ คนอื่นเขาไม่เห็นด้วยก็ถูกโจมตี
โดยหารู้ไม่ว่ ท่านตรวจแล้ว ซึ่งเราก็กี่ไม่แถลงออกมา ผมเองก็ไม่มีเวลาที่จะไปศึกษา บางครั้ง
ผิดก็ไม่มีคนทักท้วง เช่นเสียงของผู้ประกาศบางคนสั้นไป เสียงสุดท้ายสั้นไป เช่น “ราย”
อ่านเป็น “ไร” หรือ “ไร” อ่านเป็น “ไร” “สามร้อยไร” คือเป็น “ไร” ไปหมด ทำไม
ทำไร ทำไมเสียงสั้นไปหมด “ประเทศสเปน” กลายเป็น “ประเทศสเปน” ไปหมด อย่าง

นี่ก็ไม่จำเป็นต้องหาครูบาอาจารย์ที่ไหนดว่าเสียงนั้น ๆ มันไม่ถูกต้องอยู่แล้ว แต่ว่าผมว่าการออกเสียงบางอย่างก็ต้องอาศัยความรู้ของผู้ที่จะเป็นผู้ประกาศหรือผู้อ่านข่าว พื้นความรู้ภาษาต่างประเทศก็จำเป็นอยู่ ไม่ใช่รู้ภาษาไทยอย่างเดียว ภาษาต่างประเทศก็ต้องมีพื้นฐานอยู่บ้าง เพราะไม่เช่นนั้นก็มี ฟังแล้วค่อนข้างจะลำบาก เช่น เมื่อสองสามวันนี้ก็มีผู้อ่าน อ่าน “บริติเคาซิน” แก่อ่านตรง ๆ เพราะว่าภาษาอังกฤษแก่อ่อนก็ออกเสียงอย่างนั้น เวลาที่ภาษาไทยที่เอามาจากภาษาต่างประเทศเขียนโดยไม่ใช้วรรณยุกต์ เพราะฉะนั้น ถ้าสมมติว่าใครเผลอตรงอ่าน “เซอซิน” มันก็ฟังแหม่ง ๆ มันก็ฟังแหม่ง ๆ มันไม่ถูกต้อง ไม่ถูกต้องอย่างคนมีความรู้ไม่ควรอ่าน เพราะฉะนั้นคำบางคำมีปัญหามาก แต่วิธีอ่านบางคำถาม อาจารย์แต่ละท่านรู้สึกไม่ค่อยตรงกันนัก ภาษาไทยที่เขียนมาจากภาษาอังกฤษจะเอาอย่างไรกันแน่ เช่น คำที่เขียน “คอมมูนิสต์” ถ้าเป็นภาษาไทย ๆ ก็อ่านเป็น “คอมมูนิต” แต่ก็คงฟังพิลึก แต่พอไปอ่าน “คอมมูนิสต์” คู่มือไม่เป็นไทย “กรุงลอนดอน” จะไปอ่าน “กรุงลันตัน” มันจะยุ่งกันใหญ่ เพราะฉะนั้นเท่าที่ผมคิด คือผมมีความคิดควรให้มีการชุมนุมครูบาอาจารย์กันบ้าง ให้กำหนดกฎเกณฑ์ว่า คำไหนจะอ่านอย่างไร

ที่นี้ผมจะพูดถึงความต้องการภาษาไทยที่พูดทางวิทยุโทรทัศน์ว่ามีอะไรบ้าง ภาษาออกเสียงถูกต้องอย่างที่ควร ตัวกลัมีปัญหาอีก อักษรกลั ตัว ร, ล, เราถือเป็นหลักสำคัญทีเดียว คนที่ประกาศออกเสียง ตัว ร, ล ไม่ได้เราไม่ให้เป็นผู้ประกาศอีกอย่างหนึ่งที่เป็นจุดอ่อนก็คือราชาศัพท์ รู้สึกผู้ทำงานวิทยุโทรทัศน์นี้ ส่วนมากอ่อนราชาศัพท์อาจรวมตัวผมเองด้วย ถึงเวลาสัมภาษณ์เจ้านายบางคนหนึ่งเลย หรือบางคนเป็นบัณฑิตด้วยซ้ำ ใช้ราชาศัพท์ผิดหรือไม่ถูก เป็นเพราะความเอาใจใส่น้อยหรืออย่างไรไม่ทราบ เคยเล่าเรียนมาความเอาใจใส่อาจน้อยไป เราต้องฝึกฝนเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ยังมีพวกทำโทรทัศน์ พวกสะกดการันต์ ผู้ที่ทำหน้าที่ทางด้านเรียกว่า topic หรือ title เวลาแกเขียนออกมาสะกดการันต์แย่มาก เราก็ต้องแก้กันอยู่เรื่อย เมื่อเร็ว ๆ นี้เองแทบทุกวันก็ว่าได้ ถ้าเราอ่าน card ของโทรทัศน์ที่ออกมา จะเห็นการเขียนภาษาผิดบ่อยที่สุด การสะกดการันต์ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศผิดก็ยังไม่พอเห็นใจ บางครั้งเราเขียนโคลงลงไปให้ถ่ายเป็นสไลด์ ให้โคลงบทหนึ่งผิดตั้ง 4 คำ ซึ่งผมเป็นคนเขียนด้วยมือตนเอง เขียนให้เขาทำสไลด์โดยไม่ไปตรวจปรากฏว่า “ฝูงชน ก้าเน็ด คล้ายกัน” เขาเขียนว่า “ฝูงชน ก้าเน็ด คล้ายกัน” พอถึงบาทที่ 4 “ยกแต่ชีวิตีกระด้าง อ่อนแก่ฤาไหว” เขียน “ยกแต่ชีวิตีกระด้างอ่อนไหว” จากนั้นมาก็ไม่ต้องไว้ระวังใจ ทุกสิ่งที่เขียนที่ออกอากาศว่าเขียนถูกต้องหรือไม่

ภาษาไทยทางวิทยุและโทรทัศน์ เป็นภาษาพูด เพราะฉะนั้นภาษาไทยที่ดีสำหรับวิทยุโทรทัศน์คือ ภาษาพูดที่ดี บางทีใช้คำว่า บทความวิทยุโทรทัศน์ผมเองไม่ค่อยชอบเลย ฟังดูจะเป็นภาษาเขียนภาษาเรียงความ ภาษาพูด สำนวนพูด สำนวนเรียงความ รู้สึกว่าไม่ค่อยใช้ในวิทยุและโทรทัศน์ การอ่านคำควบกล้ำเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นภาษาที่เราพูด เป็นภาษาพูดอีกอย่างหนึ่งที่ต้องการมาก ก็คือว่าต้องการผู้ที่สามารถพูดออกอากาศได้ดี จะเป็นหน้ากล้อง ไมโครโฟนก็ควรพูดได้ดี ถึงแม้จะไม่มี script ก็สามารถพูดปากเปล่าได้ดี ทางโทรทัศน์ต้องการเหลือเกิน ดังนั้นถ้าฝึกพูดที่สาธารณะ หรือวิชา Public Speaking มากก็เป็นประโยชน์ทางด้านวิทยุโทรทัศน์มาก
